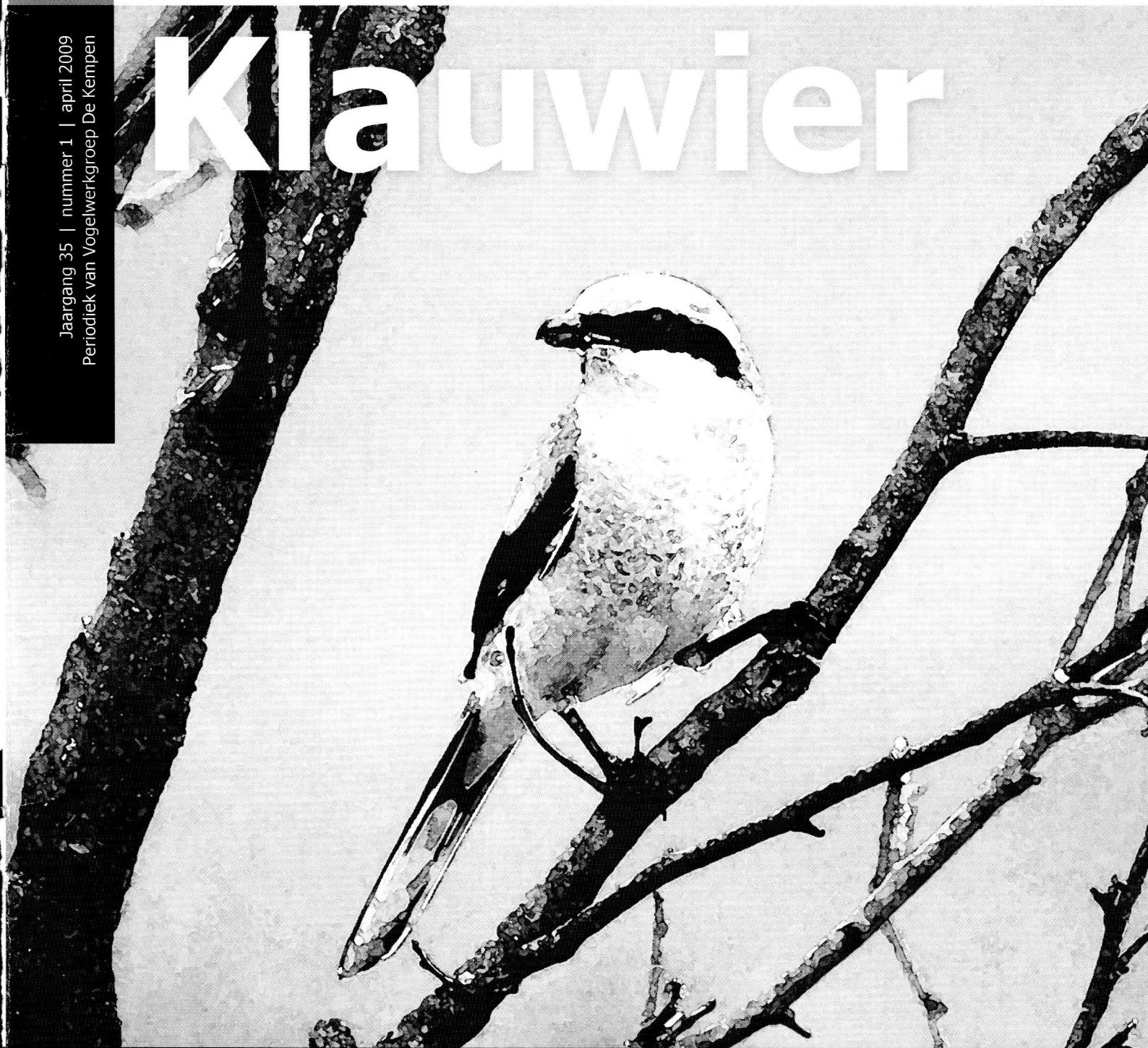

De Blauwe

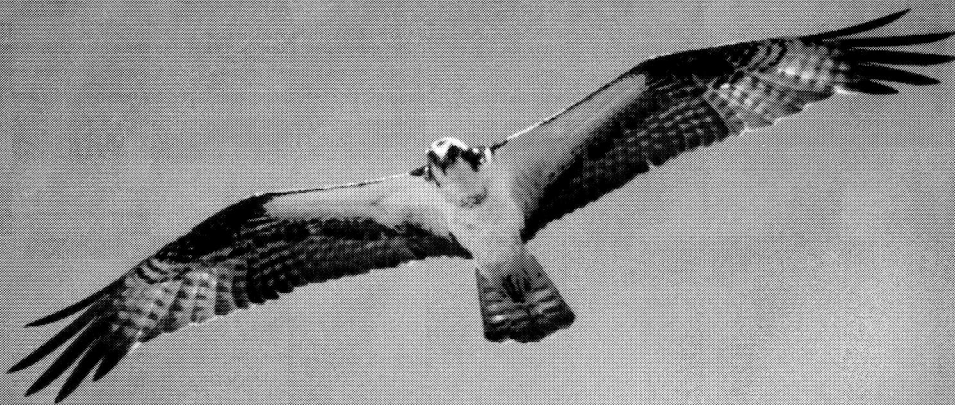
Klauwier

in dit nummer

- Nestkastcontroles op Koningshof 2008
- Onderzoek naar wespddieven
- 25 Jaar huiszwaluwen in de Kempen

Colofon

Redactie

Wim Deeben
Robert Kastelijn
Mark Sloendregt
Jan Wouters

Redactie-adres

Jan Wouters (eindredacteur)
De Braken 11
5541 AC Reusel
Telefoon: 0497-642391
E-mail: janenmargo@chello.nl

Omslag

Ontwerp: Harold Bierens

Fotobijdrage

© bij de betreffende fotografen

Uitgave

Vogelwerkgroep de Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

Wijze van aanleveren

Kopij bij voorkeur als 'Wordbestand' aanleveren. Wanneer literatuurgegevens verwerkt worden, moet de bron worden aangegeven. Indien tabellen, figuren en foto's in het artikel zijn verwerkt, dient duidelijk in de tekst worden verwezen en zo nodig waar deze geplaatst moeten worden. Artikelen worden door de redactie doorgenomen op inhoudelijke kwaliteit en taalgebruik. Foto's waarbij sprake is van verstoring worden niet gepubliceerd. De redactie behoudt het recht wijzigingen door te voeren.

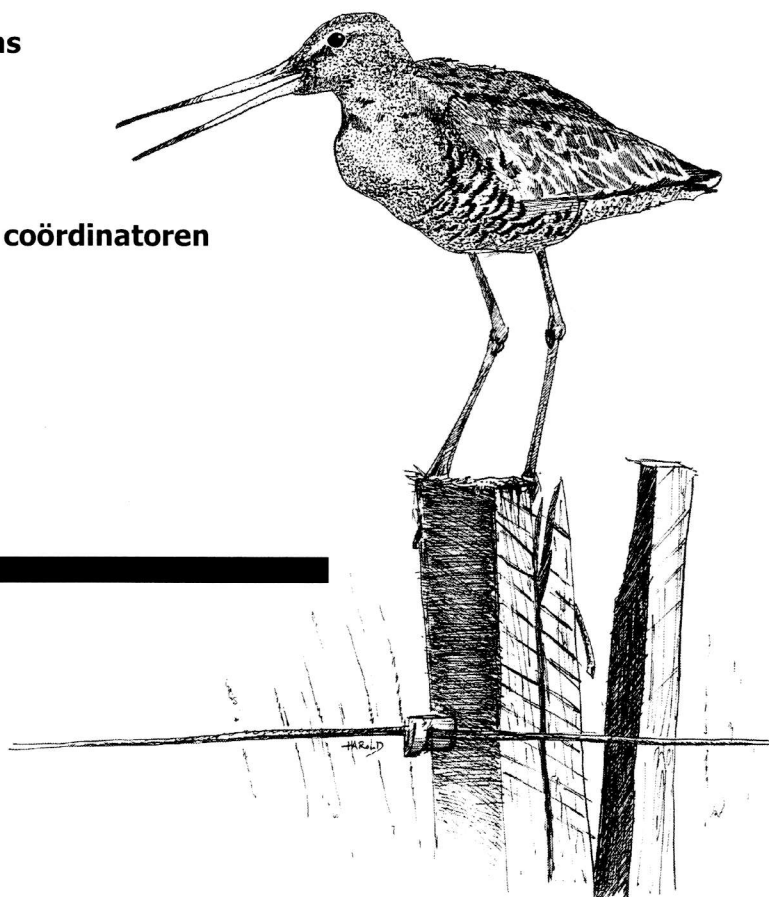

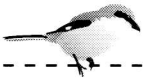
© Copyright

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

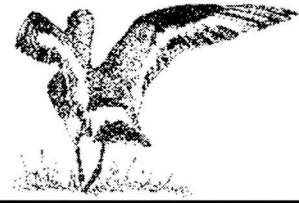
Inhoud

- 2 **Vogelvaria**
- 5 **Nieuws**
- 6 **Fotowedstrijd 2008**
- 10 **Project grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*)**
Wil de Veer
- 13 **Verslag van de nestkastencontroles op Koningshof 2008**
Jan Wouters
- 16 **Bekentelling**
Ben Jacobs
- 18 **Oeverzwaluwwand Reusel**
Pieter Wouters
- 20 **Onderzoek naar wespendien in de Kempen 2008**
Jacques van Kessel en Pieter Wouters
- 27 **25 Jaar huiszwaluwen (*Delichon urbica*) in de Kempen**
Wim Deeben
- 34 **20 Jaar simultaantelling klapekster (*Lanius excubitor*)**
Piet van Happen
- 36 **Wij spraken met ...Hetty Fokkens**
- 41 **Leesvoer**
- 42 **Activiteiten**
- 44 **Vogelopvang, bestuursleden en coördinatoren**

Vogelvaria

< *Vliegende schotel biedt onderdak* >

< *Eindhoven, 2008* >

Een van de mooiste gebouwen in Brabant en misschien wel van Nederland, staat in Eindhoven en is het Evluon.

U mag natuurlijk een andere voorkeur hebben, maar ik heb nog maar weinig mensen gesproken die het geen mooi gebouw vinden.

Momenteel is het een World Class Conference Room, maar in het verleden was het een soort expositieruimte van de allerlaatste nieuwe uitvindingen en ontwikkelingen bij Philips.

De allernieuwste, snelste en meest geavanceerde dingen hadden daar een onderdak en werden tentoongesteld.

Wat niet veel mensen weten is dat het Evluon, uit 1966, ook al tientallen jaren een kolonie gierzwaluwen huisvest.

Ongeveer een tien koppels hebben daar ook hun onderdak en verdwijnen onder het dak van de "vliegende schotel" naar binnen.

Het verdwijnen past eigenlijk helemaal in de sciencefiction-achtige uitstraling van de schotel. Zo zie je ze onder de overkapping vliegen en zo zijn ze weg.

Buiten dat, passen de vogels ook helemaal bij het geavanceerde beeld wat daar neergezet wordt want ze zijn hun tijd ook al ver vooruit. Momenteel is de luchtvaartindustrie bezig met een onderzoek naar hun vliegvermogen en hun, niet te evenaren, manier van bewegen. Het is het meest vooruitstrevende wat er te bedenken is op het gebied van onder andere ergonomie en efficiëntie, en men is nog niet in staat het te imiteren. Een poging heeft de naam van Roboswift. Wat dat betreft huisvest het gebouw dus nog steeds het ultieme op vlieggebied.

In de rand van de overkapping, overlappen enkele betonplaten elkaar waarbij er net genoeg ruimte is om binnen te komen, en waardoor er blijkbaar net genoeg ruimte is om er een nestje te maken.

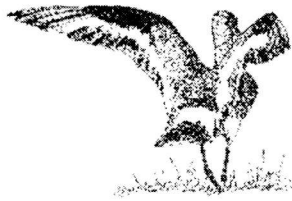
De vogels passen helemaal in het concept van Philips en het gebouw, terwijl waarschijnlijk van die firma niemand het weet. Ik ben zelf een echte gierzwaluwliever en ik vind ze World Class.

Het is een toplocatie en een mooi stukje stadsnatuur. Ik wilde u deze samensmelting van mooie dingen niet onthouden.

Frans Hijnen

Evluon
foto: Frans Hijnen

Vogelvaria

< Wit boerke >

< Leucistische boerenwaluw(en)
in Reusel-De Mierden >

Tijdens mijn werk zag ik op vijf augustus bij een boerderij aan de Hoevenhei in Reusel tussen enkele honderden boerenwaluwen, die zich waarschijnlijk aan het voorverzamen waren, een wit exemplaar vliegen. Het viel me op dat de vogel, die van me af vloog, erg wit was (waarneming eenmalig en zonder verrekijker). Ik heb in het verleden wel eens meer een 'witte' boerenwaluw gezien maar die oogde op de rug niet zo wit als deze.

Aangezien zo'n witte vogel altijd leuk is om te zien heb ik Jan Wouters en Kees van Limpt ingelicht zodat ze ook konden gaan kijken. De vogel was echter gevlogen, evenals de honderden andere boerenwaluwen. Op 13 augustus belde Kees mij met de mededeling dat er aan de Beekakkerweg in Lage Mierde een witte boerenwaluw zat. Dit exemplaar hoorde hier duidelijk thuis. Hij vloog constant rond de boerderij maar ging ook de schuur in. Hier zat de zwaluw rustig in de spanten (zie foto's). Het betrof een jonge vogel die volgens Kees ook een erg witte indruk maakte tijdens het vliegen. De vogel was leucistisch en geen albino. Maar of het nu dezelfde vogel was als een week eerder in Reusel blijft natuurlijk een vraag.

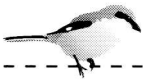
Pieter Wouters

leucistische boerenwaluw
foto: Kees van Limpt

leucistische boerenwaluw
foto: Kees van Limpt

Vogelvaria

< *Watervogels in de vrieskou* >

< *Keersop, Westerhoven* >

Op 10 januari 2009 is weer een begin gemaakt met een volgende reeks bekendtellingen op en langs de Brabantse beken in het Kempengebied. Zo ook langs de Keersop van Westerhoven naar Dommelen, waar Piet Wuyts, Mark Sloendregt en Sjors de Kort al enkele jaren de bekendtelling uitvoeren.

Zo ook waren op bovenstaande datum - ondanks de strenge vrieskou (< -10° C.) en sneeuwbedekking - Mark en Sjors weer paraat. Piet was helaas ziek en had wat gemist (bleek later).

Onder een opkomende oranje zon werd voor het eerst een "nieuw traject" gelopen en geteld. Dit na beekherstel door waterschap de Dommel eind 2008. Na de eerste nieuwe kronkelende bochten waren al enkele grote zilverreigers, een witgatje en heel veel wilde eenden...te zien. Vlug ook wat mooie beekfoto's en landschappen geknipt, met ondertussen de ijzige rijp aan de pikker-

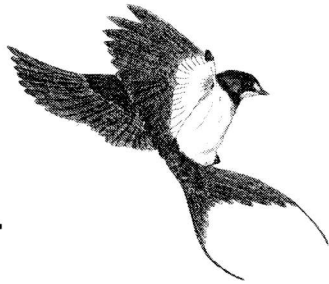
draden en bomen. Want kou dat was het en dit had toch wel wat vat op de twee tellers.....brrrr....

In het vervolg hebben we mooie waarnemingen gedaan op en langs de Keersop o.a. wintertalingen, grote gele kwikstaart, geelgors en watersnippen. Ja, dat laatste was toch wel het meest opvallende van die dag, op alle deeltrajecten was in deze winterse kou bij open water en in de oevers de watersnip aanwezig. Uiteindelijk nog wat canadese - en nijlganzen (waarvan één met een grote ijsklomp aan de staart....) langs de beek en op een overstaande maïsakker en elzenbroekbos nog wat groenlingen en sijzen. Leek de telling van de Keersop na jaren wat routinematig te worden, door de eerste herinrichtingen en de strenge winterse sfeer was het toch wel een waardevolle telling met bijzondere meldingen.

Sjors de Kort

Keersop, 10 januari 2009
foto: Mark Sloendregt

Nieuws

- In 2008 stond de scholekster centraal in 'het Jaar van de scholekster', doelstelling was om een actueel beeld te krijgen van de stand van de Nederlands broedpopulatie. Eén jaar bleek te kort en om van nog meer gebieden over gegevens te beschikken wordt een eenmalig telling georganiseerd. **In het weekend van 2 en 3 mei kunnen tellers hun waarnemingen van scholeksters aan SOVON doorgeven.**

⇒ Lees voor nadere informatie en het claimen van kilometerhokken op www.jaarvandescholekster.nl

- Jaarlijks staat voor SOVON vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland een bepaalde vogelsoort centraal. **2009 wordt het 'jaar van de Visdief'.** Deze stern komt in grote delen van het land voor en bovendien sluit de soort goed aan bij de kustcampagne van Vogelbescherming Nederland. Naast gerichte tellingen van kolonies worden ook waarnemingen van eerste en laatste visdieven van het jaar verzameld.

⇒ Lees voor nadere informatie op www.jaarvandevisdief.nl

- **Website 'Vogels in Brabant'** is voor en door vogelaars ontwikkeld en biedt informatie over het in het wild levende vogels in Brabant. Op site is o.a. veel aandacht voor inventarisaties van klapekster, middelste bonte specht en grote gele kwikstaart. De website is nog in ontwikkeling en ideeën kunnen worden voorgelegd aan Henk Sierdsema.

⇒ Lees meer over de klapekstertelling 2008-2009 op www.brabantsevogels.nl

- In 2008 is het **project 'Nesthulp grote gele kwikstaart'** gestart. Brabants Landschap heeft een vergoeding beschikbaar gesteld voor vrijwilligers die een nestkast willen plaatsen in hun regio. Wie een geschikte nestplaats in de Kempen weet kan contact opnemen met Wil de Veer of Frans Heijnen.

⇒ Op pagina 6,7 en 8 wordt uitgebreid aandacht gegeven aan dit nestkastproject in onze regio. Of lees voor meer informatie op www.grotegelekwikstaart.nl en www.brabantslandschap.nl

- Hoewel de weide- en akkervogels veel in de belangstelling staan, gaat het ook met de vogels in de kleinschalige cultuurlandschappen niet goed. Kerkuil en steenuil profiteren van het toegenomen aanbod aan nestgelegenheden in de vorm van nestkasten, maar de boerenzwaluw vindt steeds vaker een dichte deur. **Strengere normen voor bedrijfshygiëne, opgelegd door de Europese regelgeving, noopt boeren steeds vaker zwaluwnesten uit de schuur te weren.**

- Om de erfbewoners te informeren en het draagvlak voor bescherming te vergroten heeft Vogelbescherming aan Hirundo, Stichting Kerkuilenwerkgroep en STONE voorgesteld een **gezamenlijke erfvoegelnieuwsbrief** te maken. Daarmee krijgt u materiaal in handen dat u kunt gebruiken bij uw erfbezoeken en beschermingswerk.

⇒ Lees meer op www.vogelbescherming.nl of www.boerenzwaluw.nl

- Tijdens de landelijke steenuilendag op 17 januari 2009 te Nijkerk werd het project **'steenuil onder de pannen'** geëvalueerd. Op de website van STONE zijn de samenvattingen van de lezingen van Landschapsbeheer, Vogelbescherming, SOVON en STONE te lezen. Aan het einde van de dag werd ook de fraaie 'maatregelencatalogus' gepresenteerd, dit handboek geeft een scala aan maatregelen -van simpele tot ingrijpende- waarmee de steenuil wordt geholpen en zijn leefgebied verbeterd.

⇒ Lees de maatregelencatalogus en de samenvattingen van de lezingen op www.stone.nl

- Dankzij de website **'Beleef de lente'** van vogelbescherming kon iedereen live meekijken in de nesten van zes vogelsoorten. De nesten zijn inmiddels weer bezet en trokken in het broedseizoen van 2008 maar liefst 350.000 bezoekers, dit jaar is er een vervolg met o.a. de steenuil.

⇒ Bekijk de clips op www.beleefdelente.nl

- Voor alle ringers en controleurs van nestkasten wordt een landelijk netwerk opgericht voor studies aan nestkastbroeders. **Het project NESTKAST is speciaal gericht op zangvogels** en zal worden ondersteund door SOVON, Vogeltrekstation en het Nederlands Instituut voor Ecologie. Op zaterdag 21 maart 2009 heeft een landelijke bijeenkomst in Heteren plaatsgevonden.

⇒ Voor aanmelding, nestkast@nioo.knaw.nl

Fotowedstrijd 2008

“Vogels in de Kempen”

Op de november bijeenkomst werd weer de traditionele fotowedstrijd gehouden. Het thema was deze keer 'vogels in de Kempen'. Er werden 32 foto's ingestuurd door de volgende leden; Hetty Fokkens, Tom Heijnen, Geert Sanders, Mark Sloendregt, Edwin vd Werf en Pieter Wouters. Het leuke was dat geen van de inzenders een echte vogelfotograaf is zodat iedereen evenveel kans maakte op de wisseltrofee – de zilveren klapekster. Na de stemming kwamen twee foto's met evenveel punten als winnaar uit de bus. Het zijn de foto's gemaakt door Edwin en Pieter. Het thema voor volgend jaar is 'In vogelvlucht'.

“ In Vogelvlucht ”

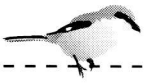
Voor wie wil weten waar zijn foto is geëindigd, zie hieronder de complete uitslag:

- 1 bosuil jong
- 2 blauwborst
- 3 wilde zwaan
- 4 nachtzwaluw
- 5 fuut volwassen
- 6 kauw
- 7 bonte vliegenvanger
- 8 wilde eend
- 9 pimpelmees
- 10 groenling/turkse tortel
- 11 grote zilverreiger
- 12 koolmees
- 13 putter
- 14 meerkoet
- 15 roodborsttapuit
- 16 canadese gans
- 17 boerenwaluw
- 18 kleine bonte specht
- 19 oeverwaluw
- 20 kleine bonte specht
- 21 boomklever
- 22 kokmeeuw reigers
- 23 kraanvogels vlucht
- 24 bosuil nestkast
- 25 blauwe reiger
- 26 houtduif
- 27 groene specht
- 28 fuut jong
- 29 roze nest
- 30 klapekster
- 31 pimpelmees jong
- 32 spreeuw

Eerste plaats (gedeelde):

Bosuil door Pieter Wouters

Eerste plaats (gedeelde):

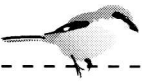
Blauwborst door Edwin van der Werf

Derde plaats:

Wilde zwanen door Tom Heijnen

Project grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*)

Wil de Veer

Project

Het Brabants Landschap heeft een vergoeding beschikbaar gesteld voor vrijwilligers die een nestkast willen plaatsen in hun regio voor de grote gele kwikstaart (ggk). Deze vergoeding is mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van de Nationale Postcode Loterij. Meer hierover kunt u lezen in de brochure van Brabants Landschap. De grote gele kwikstaart is tegenwoordig voor haar nestgelegenheid grotendeels afhankelijk van menselijk handelen. Om de populatie in Nederland extra mogelijkheden tot uitbreiding te bieden kunnen er nu speciale nestkasten onder bruggen, duikers en stuwtsjes geplaatst worden. De kasten worden door de firma Vivara in opdracht van Brabants Landschap per tien stuks geleverd. Weet u een geschikte locatie in de Kempen neem dan contact op met Wil de Veer (06 55988328) of Frans Hijnen (040 2423687), die in overleg met Robert Kastelijn de kast zullen plaatsen.

Informatie grote gele kwikstaart

De grote gele kwikstaart is maar iets groter dan de gewone gele kwikstaart. Hij beweegt de staart en het gehele achterlijf constant op en neer. Grote gele kwikstaarten hebben een uitgesproken voorkeur voor snelstromend water. Ze vliegen langs beekjes en bergstroompjes, gaan af en toe op een steen of een tak zitten en wachten tot ze een insect kunnen verschalken. De balts bestaat uit een aantal verschillende gedragingen door het mannetje. Bij een ervan vliegt hij met trage bewegingen en een uitgestrekte staart, maar men heeft ook wel gezien dat hij op de grond naar het vrouwtje toeliep en zich voor haar opstelde in een houding waarbij vooral de zwarte keel opviel. In ons land is het een schaarse

broedvogel en algemene doortrekker (46-58.000 exemplaren, in het najaar*) en wintergast. In de winter is de soort op veel plaatsen aan te treffen o.a. bij vijvers en op platte daken in dorpen en steden. Grote gele kwikstaarten kan men aantreffen in de nabijheid van stuwtsjes, bruggen, grotere duikers, langs de grotere waterlopen, waar de vogel zich voedt met insecten. Ze worden ook vaak gezien in de nabijheid van waterzuiveringsinstallaties. De soort broedt gewoonlijk bij ondiepe, snelstromende heuvelbeken en meren in heuvels; bij langzaam stromende rivieren en stromen in het laagland, maar meestal bij een waterval, stuwdam, molentocht, sluisgat, gaten in muren van bijvoorbeeld een watermolen en onder bruggen. Het nest zit in een holte of spleet van een oever of rots bij stromend

water of tussen de wortels van bomen aan de oever. Ook wordt er gebruik gemaakt van speciale nestkasten. In Nederland komt de vogel alleen langs de oostgrens voor. In de periode 1998-2000 broedden naar schatting 240-300 paren (Atlas van de Nederlandse broedvogels). Jarenlang had de soort moeite om langs beken in Nederland nog geschikte broedplaatsen te vinden doordat veel rommelige plekken met stenen en oude schuren verdwenen zijn.

Deze prachtige geelgrijze vogel lijkt nu echter met een opmars bezig te zijn. Vooral het aantal winterwaarnemingen is de laatste jaren opmerkelijk gestegen. De laatste jaren verblijft een grote gele kwikstaart 's winters op Golfbaan Welschap, waar hij vaak te vinden is bij de afvalhoop van

gemaaid gras. Een enkele keer betreft het twee exemplaren. Op 26 april trof ik een koppel aan dat voer aan het verzamelen was onder een viaduct bij het Beatrix kanaal, in de nabijheid van Golfbaan Welschap. Nader onderzoek leverde nog geen nestplaats op. Wel werden de vogels nog regelmatig gesignaleerd, zowel langs het kanaal als op de golfbaan.

hoofdzakelijk door het vrouwtje gedaan en duurt 11-14 dagen. Beide ouders verzorgen de jongen die na ongeveer 12-14 dagen het nest verlaten.

Nestkastcontrole

De jongen van de grote gele kwikstaart zijn gevoelig voor verstoringen. Omdat het nest zich boven het water bevindt is de kans op mislukken van het broedsel groot.

In 2007 zijn in Noord-Brabant 48 territoria van de grote gele kwikstaart gevonden.

De soort kwam voor in 31 atlasblokken. Er zijn tien blokken gevonden met meer dan één paartje. De beste blokken waren: Eindhoven/Veldhoven (3 paar), Beek en Donk/Aarle-Rixtel (3 paar), Valkenswaard (4 paar) en Eindhoven/Nuenen (5 paar). Zuidoost-Brabant is het bolwerk voor de grote gele kwikstaart. De Kempen herbergt 24 paar en de Peel 12 paar.

De rest van de populatie zit in het noordoosten (4 paar), midden (3 paar) en westen (5 paar). De kwikstaarten hebben een aantal favoriete watergangen. Langs de Zuid-Willemsvaart zijn 8 paar gevonden op een traject van 22 km. Ze broeden er voornamelijk in sluizen. Daarnaast zijn de Dommel (6 paar op 17 km) en de Kleine Dommel (5 paar op 11 km) populair.

De vastgestelde toename van het aantal paren is grotendeels reëel. Methodische effecten lijken weinig invloed te hebben. Het onderzoek in de Kempen was bijvoorbeeld wel wat intensiever binnen de bebouwde kom dan daarbuiten. De grote gele kwikstaart kan honkvast zijn en jaren achtereen op dezelfde plek broeden, maar toch zijn er nogal wat atlasblokken waar ze verschijnen en weer verdwijnen. Van de veertig blokken waar de soort in 2006 of 2007 zijn gevonden, zijn er slechts 21 in beide jaren bezet. Nieuw in 2007 was het voorkomen bij vistrappen. Daar zijn vier paartjes gevonden.

“In 2002 broedden er ‘opeens’ zes paartjes. In 2006 is dit aantal toegenomen tot 39 paar, de meeste in het zuidoosten van Brabant.”

Veldkenmerken:

blauwgrijze bovenzijde, gele onderkant, lange zwarte staart, mannetjes zomers zwarte keel, 's winters wit; de keel van het vrouwtje vuilgeel.

Grootte: 17-20 cm

Roep: als van witte kwikstaart maar scherper en hoger.

Nest: vrouwtje maakt een min of meer groot bouwsel van takjes, gras en mos, bekleed met haar en soms veren.

Voedsel: voornamelijk insecten, zoals: muggen, kevertjes, larven van libellen.

Broedseizoen

Het broedseizoen van de grote gele kwikstaart begint vaak al in maart en kan lopen tot in augustus. Er zijn per seizoen 1-2, soms 3 legsels. Er worden meestal 4-6 eieren gelegd, zelden 3-7. Het broeden wordt

Vanaf een afstand is door observatie vast te stellen of het paartje nog aanwezig is. Met behulp van een spiegeltje kan daarnaast vastgesteld worden of er een broedsel aanwezig is.

Gevaren

De gevaren komen van predatoren o.a. van de bruine rat, kraai en kat. Verder komt verstoring voor vanwege het toerisme op het water, denk bijvoorbeeld aan kanoërs e.d.

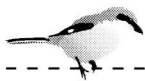
Noord-Brabant

Tot einde 20e eeuw broedden grote gele kwikstaarten slechts zelden in Brabant. Sinds 2000 duiken ze steeds vaker op. In 2002 broedden er 'opeens' zes paartjes. In 2006 is dit aantal toegenomen tot 39 paar, de meeste in het zuidoosten van Brabant.

Het plaatsen van de eerste nestkasten door Vogelwerkgroep De Kempen

Onze vogelwerkgroep heeft op 22 april de eerste kasten geplaatst. Het betreft twee kasten die geplaatst werden in het centrum van Eindhoven.

>>

Initiatiefnemers waren Wil de Veer en Frans Hijnen. Laatstgenoemde zag en hoorde de vogel regelmatig in de omgeving van het Stratumseind, hét uitgaanscentrum van Eindhoven.

Het plaatsen van de nestkasten werd mede gedaan op verzoek van de groep Stadsvogelproject gemeente Eindhoven, dat zich o.a. voor deze soort wil inzetten. Met behulp van Waterschap De Dommel, in de persoon van Frits van Laarhoven, werden met een bootje, dat het Waterschap beschikbaar stelde, de kasten onder twee bruggen geplaatst. Een van de kasten hangt vlakbij een vistrap bij het Van Abbe Museum.

In juli werd in de nabijheid van de nestkasten door Frans Hijnen een nest met jongen ontdekt in de klimop die tegen een gebouw aan groeit. Het nest zat op een hoogte van ongeveer 2,5m.

Dit jaar worden er nog kasten geplaatst bij het Beatrixkanaal, bij de Tongelreep, de waterzuivering in Tongelre en bij het afwateringskanaal in Gestel.

Schematisch overzicht van eisen voor het plaatsen van nestkasten

Biotoopeisen:

"Uitzicht" op (vrij helder) stromend water, bij voorkeur ruisend water. Voldoende foerageermogelijkheid (stenige oevers, kort gras). Oevers gelijkmatig, goed te bewandelen door de vogels. Oevers mogen natuurlijk (brokkelig) of kunstmatig zijn. Nabij een hoger object als zangpost bijvoorbeeld een struik, boom of lantaarn. Een veilige, moeilijk te bereiken nestlocatie voor predatoren en nieuwsgierige mensen. Omgeving liefst rommelig. Voorkeur voor menselijke bouwsels zoals: waterzuiveringen, sluizen, bruggen, stuwen, watermolens, overige gebouwen naast stromend water. Kast niet pal in de zon, of pal in de wind hangen, bij voorkeur onder een brug e.d. Kast op 1-2 meter boven het water hangen en zoveel mogelijk uit het zicht.

Informatie en gedeelte van tekst overgenomen van:

Vogelwerkgroep van het I.V.N. in Losser.

Vogelwerkgroep Neede.

Brochure uitgegeven door Brabants Landschap.

www.grotegelekwik.nl

Mullarney Killian, Svensson Lars,

Zetterström Dan, Grant Peter J., ANWB

Vogelgids van Europa

Harrison C., Elsevier broedvogelgids

** Vogeltrek over Nederland*

© Foto's: Wil de Veer ■

Grote gele kwikstaart
foto: Robert Kastelijm

Pimpelmees
Foto: Mark Sloendregt

Verslag van de nestkastencontroles op Koningshof in 2008

Jan Wouters

Ook in 2008 hebben we de nestkasten op Koningshof weer bijgehouden. Het was dit jaar het eenendertigste jaar dat we de nestkasten op deze manier controleerden. Er hangen nog wel langer nestkasten op Koningshof, namelijk al vanaf 1969. Maar in het begin werden ze door de vogelvereniging Veldhoven opgehangen en gecontroleerd. Na de oprichting van Vogelwerkgroep de Kempen door enkele leden van vogelvereniging Veldhoven, namen zij de kastjes mee over.

Op 1 maart was de schoonmaakronde. Daarbij hebben we weer een flink aantal kastjes vervangen en bijgehangen zodat het totaal weer boven de honderd ligt. Ton Geerts heeft intussen al weer voor een nieuwe voorraad gezorgd zodat we voorlopig weer vooruit kunnen, en de slechtste kasten kunnen blijven vervangen.

Ik moet nog even terugkomen op het verslag over 2007. Daarin meldde ik dat we bij de derde controle een vrijwel compleet nest van een winterkoning hadden aangetroffen. Maar er was toen nog geen aanwijzing dat er gebroed zou gaan worden. Bij de voorjaars schoonmaak zag het nest er gebruikt uit, dat wil zeggen met schilfers van de groeiende veren van jongen. Dus we kunnen

de winterkoning noteren als broedvogel in onze kastjes in 2007. Daarmee komt het aantal soorten dat ooit in onze kasten heeft gebroed op 19.

Winterkoning wordt nieuwe nestkastsoort

Tijdens het broedseizoen hebben we de kasten drie keer gecontroleerd: op 3 en 22 mei en op 14 juni. De tweede controle was twee dagen eerder dan gebruikelijk zou zijn geweest. Ik vermoed dat dat weinig effect zal hebben gehad op de vastgestelde aantallen broedsels. De resultaten zijn weergegeven in de tabel. >>

Tabel 1. Resultaten van de nestkastcontroles op Koningshof in 2008.

Soort	Eerste broedsels	Tweede broedsels	Totaal
Bosuil	1		1
Holenduif	1	2	3
Bonte Vliegenvanger	3		3
Zwarte Mees	2	1	3
Pimpelmees	23		6
Koolmees	44	2	46
Boomklever	5		5
Kauw	1		1
Totaal	80	5	85
		niet door vogels gebruikt	24
		dubbel gebruikt	5
		totaal aantal kasten	104

Het was een doorsnee broedseizoen als we kijken naar het aantal broedsels: met wat meer kastjes dan vorig jaar en dus ook wat meer broedsels. Als we wat meer in detail kijken zien we dat de algemene soorten het beter gedaan hebben dan de schaarsere. Koolmees, pimpelmees en boomklever gingen vooruit, de andere soorten bleven constant of gingen iets achteruit. De bosuil had weer gewoon een broedsel. De holenduif liep in aantal terug doordat er enkele grotere nestkasten het hebben begeven, waardoor de broedgelegenheid minder was dan in voorgaande jaren.

De bonte vliegenvanger hield stand op een laag niveau van 3 broedsels. De zwarte mees halveerde in aantal eerste broedsels, maar met een tweede broedsel kwam het totaal ook nog op 3 broedsels.

De pimpelmees is de winnaar van 2008. Met 23 broedsels is de toename ten opzichte van 2007 maar liefst 35%. Daarmee is de soort weer bijna op het topniveau van 2005. Blijkbaar hebben de pimpels de winter goed doorstaan. Nu lijkt er de laatste tien jaar toch weer een stijgende trend zichtbaar te zijn (figuur 1).

De koolmees herstelde zich iets van de teruggang van 2007, maar kwam toch nog niet helemaal op het topniveau van 2006. De stijgende trend in de laatste tien jaar is echter nog steeds duidelijk zichtbaar (figuur 2). Eigenlijk is dit nog een stijging na de laatste strenge winters in de jaren '90. Ik ben benieuwd wat er zou gebeuren met de aantallen mezen op Koningshof als we weer eens een strengere

winter krijgen. Na de invasie van 2007 is de boomklever nog wat toegenomen, zij het niet meer zo spectaculair. Het aantal broedsels nam nog met 1 toe tot vijf. Tien jaar geleden nog een ongekend aantal. Zo zie je hoe dynamisch de vogelbevolking in feite is. Als een vogelsoort ergens niet voorkomt, denk je gemakkelijk dat dat altijd zo is geweest en zal blijven. Maar niets is minder waar: het blijft veranderen, soms langzaam en dan weer snel.

De kauw blijft nog met 1 paar de ongebruikte uilenkast bewonen. Maar dit kan ook weer snel veranderen. Er werden dit jaar geen andere dieren vastgesteld die van de kastjes gebruik maakten. Dus geen eekhoorns, wespen of hommels. Wel natuurlijk de vlooiën, oorwormen, kevertjes en andere insecten en spinnen die in de kasten schuilen of wachten op een gastheer.

Het voorjaar was niet zo zacht als in 2007. Daarom zijn de vogels wat later begonnen met broeden. Toch hadden we op 3 mei bij de eerste controle al wel wat jongen, dit in tegenstelling tot in 2006. Nu had van de pimpelmees 13% jongen,

“Als een vogelsoort ergens niet voorkomt, denk je gemakkelijk dat dat altijd zo is geweest en zal blijven. Maar niets is minder waar: het blijft veranderen...”

Koningshof foto: Mark Sloendregt

tegen ruim 80 % in 2007. Bij de koolmees lag dit op 9% tegen 75% in 2007. Dus duidelijk een wat later voorjaar.

Tenslotte wil ik iedereen bedanken die meegeholpen heeft met het maken van nestkasten, de schoonmaak, de controles en het op peil houden van de inwendige mens.

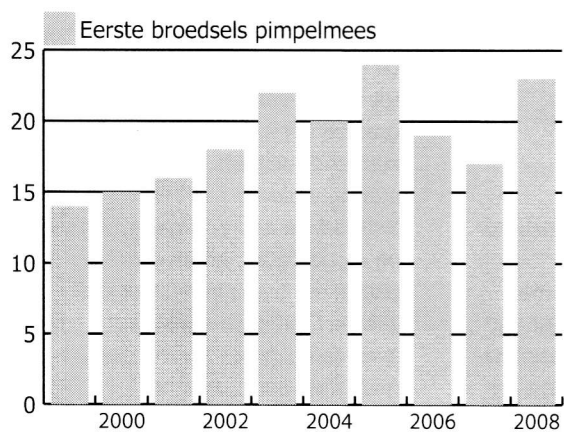
Ook het komend voorjaar gaan we eerst weer kastjes schoonmaken en vervangen, en dan in mei weer controleren. Deze werkzaamheden staan open voor alle leden.

Dus als je eens mee wilt, let dan op de aankondigingen en kom meehelpen. ■

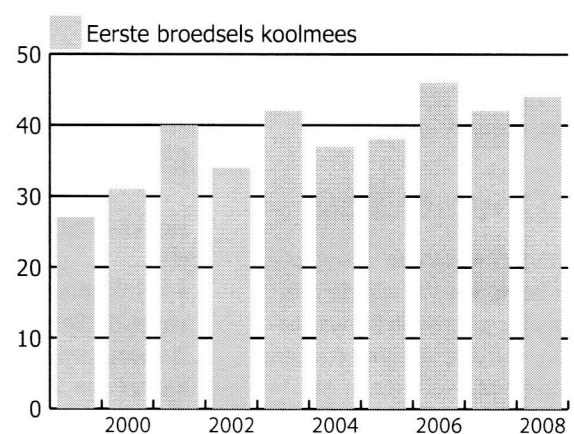

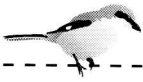
Bonte vliegenvanger foto: Mark Sloendregt

Figuur 1. Pimpelmees op Koningshof sinds 1999

Figuur 2. Koolmees op Koningshof sinds 1999

Bekentelling

Ben Jacobs

Voor insiders is het woord bekendtelling inmiddels een begrip in onze vogelwereld. Echter een buitenstaander vraagt zich af waarom moet je in Zuidoost Brabant nog beken tellen, we weten toch allang hoeveel er zijn en waar ze precies lopen. Inderdaad een misverstand want het gaat bij de telling om de vogels op en nabij het water van onze beken en vennen en niet om de beken zelf.

Toch houden we maar aan die benaming vast want al 3 decennia lang worden onder deze titel de waterminnende vogels geteld, telkens in het winterseizoen en ook telkens in een periode van 4 jaar achtereenvolgens waarna een rustperiode van 6 jaar werd aangehouden.

Van deze drie telperiodes zijn, of worden er nog, uitgebreide verslagen gemaakt die ongetwijfeld terug te vinden zijn in de bibliotheek van de Vogelwerkgroep (VWG) De Kempen.

Aanvankelijk van 1984-1988 werden de bekenstelsels van de Donge, de Zandleij, de Dommel, de Aa en de Maaskant geteld. Dit werd uitgevoerd door het Samenwerkingsverband Oostbrabantse Vogelwerkgroepen (SOV). In 1993 werd het idee geboren om deze telling nieuw leven in te blazen en weer werd getracht om de organisatie van toen zoveel mogelijk gelijk te houden, waardoor het vergelijken van de resultaten eenvoudig en gelijkwaardig zou zijn. Echter de belangstelling van tellers viel tegen waardoor besloten werd om het telgebied te beperken tot het grootste bekenstelsel van oost Noord-Brabant namelijk dat van de Dommel.

De Doelstelling

De doelstelling van de telling was:

1. Een beeld krijgen van de ornithologische waarde in de winterperiode, van alle wateren (beken, kanalen en plassen) die in het stroomgebied de Dommel liggen.
2. Het aantalverloop van de diverse vogelsoorten in dit stroomgebied chronologisch te volgen in de winterperiode

Keersop, bekendtelling
foto: Mark Sloendregt

3. De vogelverspreiding op en langs beek, kanalen en op plassen te bekijken en te vergelijken, zowel puur cartografisch als in samenhang met de plaatselijke omstandigheden (beekcategorie, landschapstype, milieu-invloeden, grondgebruik e.d.)

Het inventarisatiegebied

Het inventarisatiegebied bestond uit:

- het bekenstelsel de Dommel, vanaf de Belgische grens tot aan 's-Hertogenbosch het Wilhelminakanaal van Tilburg tot in Son en Breugel
- het Beatrixkanaal
- de plassen c.q. zandafgravingen binnen het stroomgebied de Dommel.

Trends

Inmiddels zijn dus al veel telresultaten bekend en kunnen we bepaalde trends aangeven in de aantalonwikkelingen. Zo zijn er soorten die het zeer goed doen, soorten die ongeveer stabiel blijven en soorten die sterk achteruit gaan of zelfs verdwijnen.

Tot de soorten die zeer goed vooruit gingen in de periode van 1984 tot heden behoren de aalscholver, grauwe gans, ijsvogel, krakeend, kuifeend, nijlgans, rietgors en stormmeeuw.

Behoorlijke achteruitgang zien we bij de geelgors, kramsvogel en patrijs en nieuw in het beekdal zijn de Canadese gans, grote gele kwikstaart, grote zilverreiger en middelste bonte specht.

Van de laatste echter heel weinig waarnemingen. Een sterke verschuiving van beek naar plas was er te zien voor de fuut, tafeleend en kuifeend.

Vanuit de VWG gingen er stemmen op om deze interessante tellingen toch voort te zetten en wel jaarlijks in de wintermaanden. Een daarop gehouden enquête onder de meeste tellers van de VWG leverde als resultaat op dat 2/3 van hen graag door wilde gaan. Daarom wordt de telling nu gecontinueerd en wel met dezelfde handleiding als voorheen maar natuurlijk in afgeslankte vorm omdat het gebied beperkt blijft tot de Kempen en een aantal tellers bovendien zijn afgehaakt. De tellingen vinden in principe plaats in het tweede weekend van november, januari en maart. Omdat er nu ook beken en plassen in ons gebied niet meer geteld worden is er altijd plaats voor nieuwe telgroepen. Vooral nu er veel aan de beken wordt gewerkt is het erg belangrijk om de gevolgen van die werkzaamheden te toetsen aan de vogelstand voor en na die veranderingen. Vandaar dat het goed is om deze voor iedereen geschikte telling voort te zetten. Handleiding, telformulieren en trajectkaarten zijn verkrijgbaar bij Ben Jacobs. Ook geïnteresseerde nieuwe tellers kunnen zich bij hem aanmelden. ■

“Vooral nu er veel aan de beken wordt gewerkt is het erg belangrijk om de gevolgen van die werkzaamheden te toetsen aan de vogelstand voor en na die veranderingen”

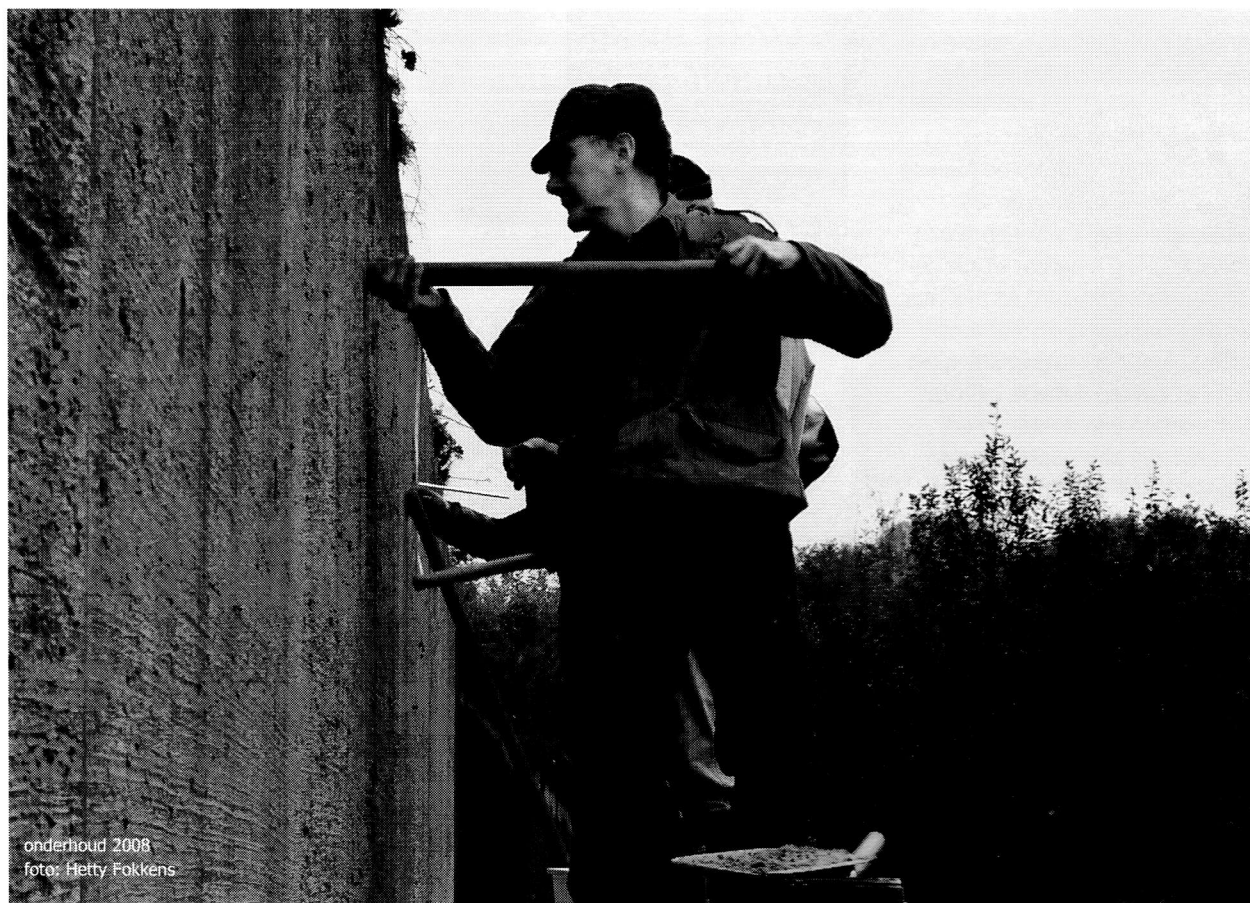
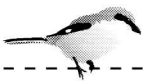

Keersop, winter 2008 foto: Mark Sloendregt

hermeanderende Keersop, winter 2009

foto: Mark Sloendregt

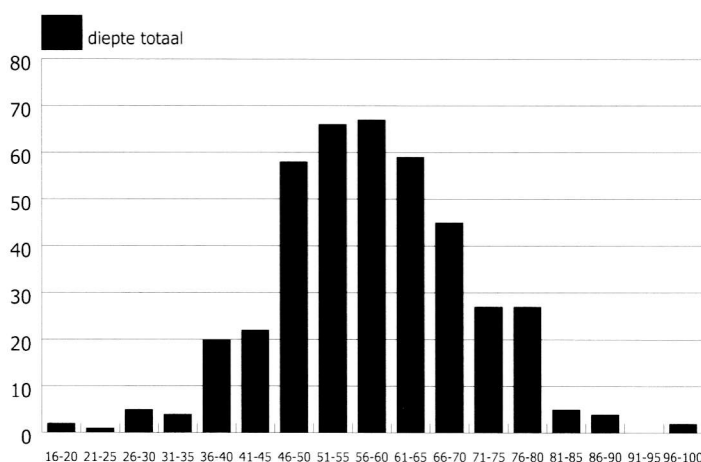
onderhoud 2008
foto: Hetty Fokkens

Oeverzwaluwwand visvijver Reusel

Pieter Wouters

Ook dit jaar was de wand weer erg goed bezet met 74 eerste broedsels en 27 tweede. Bij zo'n hoog aantal eerste broedsels mag men meer tweede broedsels verwachten. Ook het nestsucces was slecht, van de 27 vastgestelde tweede broedsels zijn er slechts acht met jongen gezien. Dit is maar zo'n 30% terwijl dit getal de laatste drie voorgaande jaren schommelde tussen de 55 en 77 %. Op vijftien augustus was de wand geheel verlaten, er waren geen zwaluwen meer te zien op of rond de wand. Dit hebben we nog nooit meegemaakt, normaal vliegen de laatste jongen ergens in de laatste twee weken van augustus en soms zelfs de eerste week van september uit. Mogelijk dat het weer in augustus het niet voor alle broedparen toeliet om genoeg prooi te vangen om jongen groot te brengen.

Figuur 1: Gemeten diepte (cm) gedurende de jaren 2000 t/m 2008 m.u.v. 2004.

Elk jaar wordt de wand schoon gemaakt. De nesten worden uit de pijpen verwijderd die daarna weer opgevuld worden met zand. In zeven jaren is eerst de diepte van

de hopen gemeten voor er aan gewerkt werd. De gemiddelde diepte van de hopen ligt tussen de 46 en 70 cm (zie figuur 1).

In figuur 2 is alles nog eens grafisch weergegeven. De grijze balk geeft aan in welke diepte de meeste nesten voorkomen (60 – 70%).

	jaar	2000	2001	2003	2005	2006	2007	2008
diepte	aantal							
16-20	2		1	1				
21-25	1	1						
26-30	5	4	1					
31-35	4	2		1	1			
36-40	20	13	3		2	1		1
41-45	22	8	5		1	5	1	2
46-50	58	6	18	6	9	10	5	4
51-55	66	16	11	3	9	12	6	9
56-60	67	7	17	4	9	10	8	12
61-65	59	4	9	2	3	19	9	13
66-70	45	3	6	1	5	6	12	12
71-75	27	1	3	2		5	8	8
76-80	27	1	2		2	7	6	9
81-85	5		2				2	1
86-90	4					1	2	1
91-95	0							
96-100	2		1			1		
aantal gemeten nesten	414	66	79	20	41	77	59	72

Het is opvallend dat naarmate de wand langer gebruikt wordt de diepte van de hopen aan het toenemen is. De enige verklaring die ik daarvoor kan bedenken is, dat de zwaluwen de opgevulde gaten uitgraven tot in het 'moeder'zand. Zodoende zullen ze steeds iets dieper graven (zie tabel 1). ■

“Dit hebben we nog nooit meegemaakt, normaal vliegen de laatste jongen ergens in de laatste twee weken van augustus en soms zelfs de eerste week van september uit”.

Tabel 1: gemiddelde diepte, minimum en maximum in cm. gedurende de jaren 2000 t/m 2008 muv 2004.

	2000	2001	2003	2005	2006	2007	2008
Gemiddeld	50.3	52.7	53.9	55.2	60.6	63.4	63.7
Minimum	25	18	20	31	37	45	40
Maximum	80	98	75	78	100	90	89

Onderzoek naar wespendifieven in de Kempen 2008

Jacques van Kessel en Pieter Wouters

Er is ook dit jaar weer een zelfde opzet gehanteerd als in 2007. Gekozen is om in een vast omljnd gebied te blijven werken. In dit gebied gaan we zeker ook de komende jaren weer proberen zoveel mogelijk gegevens over de wespendifief te verzamelen.

Het onderzoeksgebied

Het in 2008 onderzocht gebied is 224 km² groot en is, ruwweg, gelegen binnen de vierhoek Bladel, Veldhoven, Eindhoven- noord en Diessen (figuur 1).

Binnen dit gebied liggen enkele grotere bosgebieden zoals: Oirschotse Heide, Aarlese Heide, Oostelbeerse Heide, Straatsche Heide, Landgoed 's Heerenvijvers, Landgoed De Baest, Landgoed De Wielewaal, Spreeuwelse Heide, Landschotse Heide, Neterselse Heide, Beerse Broek, Buikheide-Halve Mijl, Wolfhoekse Heide en Sprankelbossen.

Naast deze grote bosgebieden liggen er talloze kleinere bosgebieden en bosjes in het agrarische landschap. Dit agrarische deel wordt voor het overgrote deel intensief gebruikt. De akkerbouw heeft hierin het grootste aandeel. En binnen de akkerbouw heeft de maïsteelt weer het grootste aandeel. Tenslotte wordt het gebied voor een deel doorsneden door de beekdalen van de Grote en Kleine Beerze, de Dommel, de Run en Keersop. In deze beekdalen liggen verspreid nog diverse beekbegeleidende bosjes.

Methode

posten

In de periode 1 juli t/m 25 augustus 2008 is in het onderzoeksgebied (zie kader figuur 1) dagelijks naar wespendifieven gekeken, meestal door een en soms door meerdere personen. Daarnaast is er ook nog een groot aantal losse dagen gekeken in de tweede helft van juni. Het kijken naar wespendifieven werd gedaan door te posten op een locatie met goed uitzicht over een bosgebied. Daar werd dan tussen de twee en vier uur gepost zoals dat ook in 2007 is gebeurd. In voorafgaande jaren (2003 – 2006) was dat tussen de drie en zes uur. Met die nieuwe methode kunnen per dag dus meerdere gebieden worden bezocht. Hierbij werd voortdurend de horizon en de lucht afgezocht op vliegende wespendifieven.

Als belangrijk hulpmiddel werd daarbij meestal een of meerdere telescopen gebruikt. Werd er op een locatie heel de dag niets gezien, dan werd er later nog een dag extra gepost. Wanneer er in een bosgebied wespendifieven voorkomen, dan kun je namelijk na twee tot drie uur waarnemen in juli en augustus vrijwel zeker een exemplaar zien. Uit ons veldwerk is wel gebleken dat, ook al zit je in de buurt van een nest, je soms na drie tot vier uur posten nog geen Wespendifief hebt gezien.

Ook in 2008 is er vooral gepost op dagen met redelijk mooi weer zonder neerslag en/of harde wind. De waarnemingen zijn steeds nauwkeurig ingetekend op topografische kaarten (1:50.000) met de vermelding: waar komt de vogel vandaan, waar vliegt hij naar toe en is hij wel of niet prooidragend. Later werden thuis alle waarnemingen gecontroleerd

juvenile wespendifief
foto: Piet van Happen

“Hieruit blijkt dus dat wespddieven inventariseren heel moeilijk en specifiek werk is, ...”

met behulp van topografische kaarten (1:25.000) en luchtfoto's. Indien mogelijk is er ook een tekening gemaakt van de onderkant van de vogel. Zo kan men op een waarnemingspunt vaststellen of het om hetzelfde exemplaar gaat of dat er meerdere in het spel zijn. De beschreven methode is al tien jaar toegepast in het bosgebied Buikheide- Halve Mijl (550 ha). Nadeel van deze methode is wel dat je vanaf de grond niet nauwkeurig kunt zien waar een vogel vandaan komt en waar hij naar toe vliegt. Vanuit hoge posten, bijvoorbeeld een hoge boomtop, is het waarnemen en intekenen natuurlijk veel nauwkeuriger. Maar helaas, ook dit jaar is er geen 'topwerk'

verricht omdat de meesten van ons hoogtevrees hebben! Naast het vaststellen van territoria is er vrijwel geen aandacht besteed aan het vinden van nesten.

Onderzoek in Gelderland

In de provincie Gelderland is jarenlang onderzoek gedaan naar het ruimtegebruik van wespddieven door middel van het posten in boomtoppen (Van Manen en Sierdsema, 2008). Hieruit blijkt dus dat wespddieven inventariseren heel moeilijk en specifiek werk is, de vogels arriveren pas eind april - begin mei bij de broedlocaties, balts voor het leggen van de eieren is

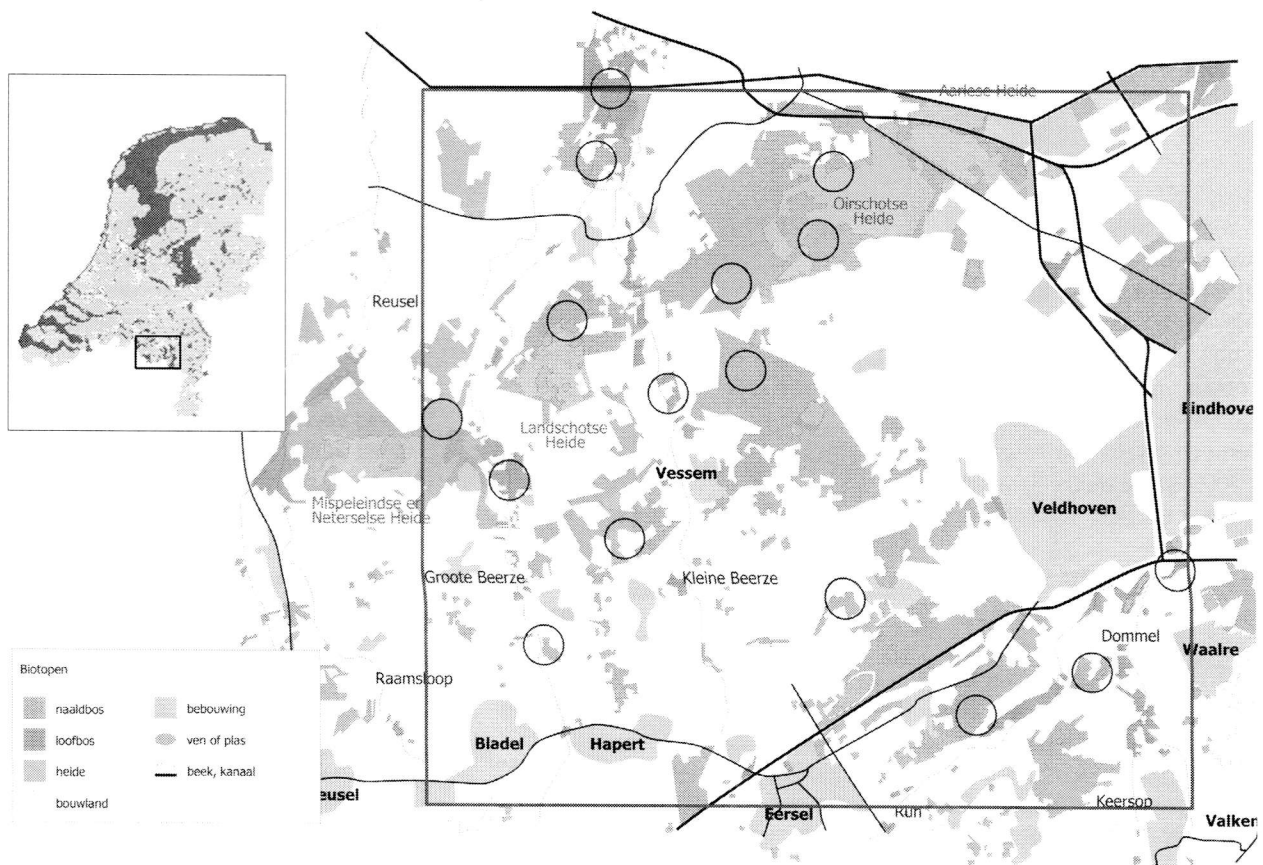
kort en onopvallend of lijkt zelfs te ontbreken. In de ei-fase zijn beide vogels actief betrokken, bovendien zijn de vogels erg onopvallend en een groot deel van de broedvogels maakt nieuwe kleine nesten en die zitten hoog in bomen en erg goed verstopt in boomkruinen en zijn vanaf de grond vaak nauwelijks zichtbaar. Deze nesten worden pas gebouwd als de bomen vrijwel allemaal in blad zitten, en daarom is het vinden van nieuwe nesten vaak puur toeval (Van Manen en Sierdsema, 2008).

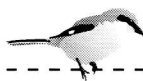
Resultaten

In de periode juni – augustus 2008 zijn er in totaal 16 verschillende territoria vastgesteld binnen het onderzoeksgebied de Kempen (tabel 1 en figuur 1) en een geschat aantal van 18 territoria.

>>

Figuur 1. Omkaderd onderzoeksgebied met territoria wespddief

Tabel 1. Onderzochte gebieden in 2008: aantal waargenomen wespndieven en geschat aantal territoria in het desbetreffende gebied.

Gebied (gemeente)	Aantal verschillende exemplaren	Aantal territoria	Geschat aantal territoria
Landschotse Heide noord-west (Middelbeers)	3	1	1
Landgoed De Baest (Oostelbeers)	5	2	2
Het Stuk (Diessen)	1	0	0
Beerse Broek – Grijsze Steen (Westelbeers)	4	1	1
Beerse Broek - Biezegoren (Casteren - Netersel)	3	0	0
Landgoed s' Heerenvijvers (Oirschot)	1	1	1
Oirschotse Heide zuid (Oirschot)	4	1	1
Oirschotse Heide noord-west (Oostelbeers)	4	1	1
Spekdonken-Broekeling (Vessem – Middelbeers)	2	1	1
Buikheide noord (Vessem)	5	1	1
Buikheide zuid Halve Mijl (Veldhoven)	6	0	0
Heieinden (Hoogeloon)	3	1	1
Spreeuwelse Heide (Diessen)	4	1	1
Sprankelbossen (Eersel – Veldhoven)	2	1	1
Knooppunt de Hocht (Veldhoven - Eindhoven)	1	1	1
Moormanlaan (Knegsel – Veldhoven)	2	0	0
Het Goor, Liesdijk, Neterselse Heide	3	0	0
Waterzuivering en Wagenbroek (Hapert)	2	1	1
Molenvelden (Zandoerle – Knegsel)	2	0	0
Aarlese Heide west (Oirschot)	3	0	1
Zandoerlese Bossen (Veldhoven)	1	0	0
Knegsel noord/west (Knegsel – Hoogeloon)	2	1	1
Landgoed De Wielewaal (Eindhoven)	0	0	1
Vlasrootvennen (Veldhoven)	2	1	1
Totaal		16	18

Als we onze resultaten van de laatste 6 jaar eens vergelijken, zien we zowel een duidelijke toename in de aantallen gevonden territoria als ook in het geschatte aantal territoria. Ook in de aantallen broedparen zien we de eerste drie jaren een stabiel aantal van 5, en na 2005 is een duidelijke toename zichtbaar tot zelfs 12 broedparen in 2008.

Het aantal geschatte territoria is wel sterk gestegen van 8-9 tot 14 en in 2008 zien we totaal 16 territoria en dat is dus meer dan een verdubbeling t.o.v. van 2003. Of hier sprake is van een echte toename in de populatie is maar de vraag. Het is waarschijnlijk dat dit zeker deels ook wordt veroorzaakt door meer ervaring met de soort.

In tabel 1 is goed te zien dat er sprake is van een grote overlap van territoria in de verschillende gebieden, je ziet op veel plaatsen diverse verschillende exemplaren door elkaar.

Populatie in 2008

In 2008 zijn de aantallen echt wel wat hoger. De totale populatie lijkt redelijk stabiel te zijn, hoewel er toch een stijging zichtbaar is. Maar daarnaast bestaat er wel een opvallend groot verschil tussen de aantallen bezette territoria en het aantal broedparen met een nest. Hieruit blijkt duidelijk dat een groot aantal paren dus niet tot broeden overgaat, dat ligt zo tussen de 25% en 56% (figuur 2). In de uitgebreide studie van Willem van Manen in *Limosa*

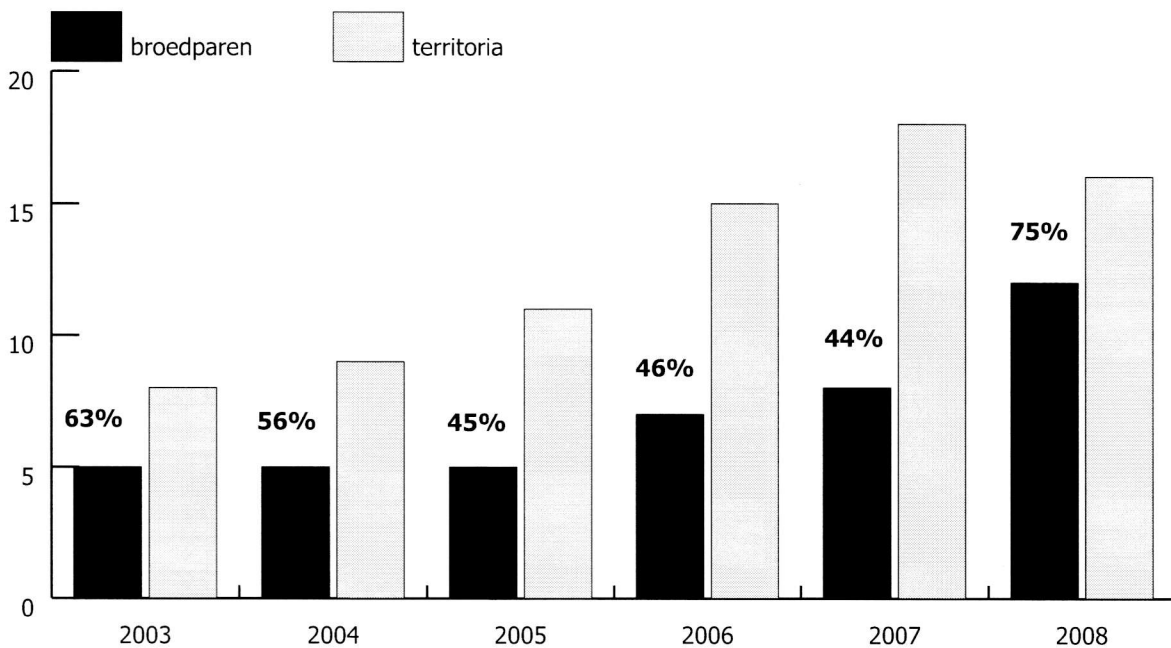
(2000) is aangegeven dat jaarlijks 50% van de aanwezige paren Wespndieven in Midden Drenthe (1992 - 1998) niet tot broeden kwam. Wij komen in de Kempen op gemiddeld 40% uit en hoewel dit beeld veel op Midden Drenthe lijkt, is het aantal niet broedende paren in de Brabantse Kempen toch nog gemiddeld iets lager.

territorium of broedgeval

De totale aantallen territoria worden jaarlijks vastgesteld aan de hand van waargenomen wespndieven en/of door controle van al bekende nestplaatsen.

Binnen deze 16 territoria in 2008 is slechts één nest gevonden.

Figuur 2. Aantal territoria wespandief in verhouding tot het aantal broedparen met nesten binnen het onderzoeksgebied van 2003 tot en met 2008.

Dus slechts één nest in ons studiegebied en dat broedsel is in de jongenfase mislukt. Wel moet hier worden vermeld dat in 2008 niet echt is gezocht naar nesten. Daarnaast hebben we bij 12 andere locaties weliswaar geen nest gevonden maar wel voedselvluchten gezien, en op 3 plaatsen zijn jongen uitgevlogen wespandieven gezien. Dat is een hoog aantal voor ons gebied. Jaarlijks ongeveer 5 - 12 broedparen met nest en jongen voor de periode 2003 - 2008. Het totale aantal is misschien wel erg laag, maar toch duidt dit op een stabiele populatie van broedende vogels. Als je in juli en augustus voedselvluchten ziet dan mag je zeker aannemen dat er sprake is

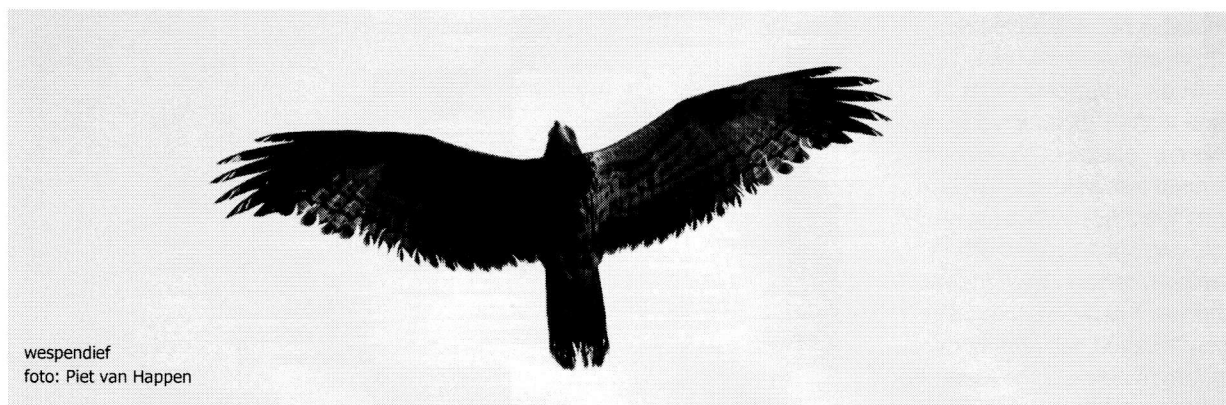
van een broedgeval met nest en jongen (Van Manen, 2000). Hieruit mag je dus concluderen dat er nog minstens 10 nesten meer moeten zijn geweest, zodat het totale aantal op 12 komt (tabel 2).

Nestonderzoek

We moeten toch elk jaar opnieuw weer naast de bezette nesten ook de lege nesten met enige regelmaat controleren. Sommige nesten worden gevonden in kleine percelen, dus je moet echt alles goed controleren. Door de extra nestcontroles kun je zien of ze nog onderhouden worden. Dit is goed te zien aan de verse groene takken die

op het nest worden aangebracht. Naast de grotere bosgebieden blijkt nog steeds dat kleinere beekdalbossen in de Kempen erg in trek te zijn bij wespandieven. Het enige dit jaar gevonden nest lag aan de rand van het Runbeekdal in een droog bos van grove den. Bij deze nestlocatie is in 2008 weer geen enkele voedselvlucht waargenomen, ondanks dat er is gepost vanuit verschillende hoeken. Evenals in 2007 was ook het aantal waarnemingen in 2008 van onvolwassen wespandieven redelijk laag, zelfs in de buurt van de nestplaatsen. Het zijn erg opvallende vogels!

>>

wespandief
foto: Piet van Happen

Tabel 2. Overzicht van de resultaten van de broedgevallen en territoria van de wespindief binnen het onderzochte gebied 2008.

Gebied	Aantal eieren	Aantal jongen	Nestboom of voedselvlucht	Aanwezig territorium
Oirschotse Heide (noord-west Oostelbeers)		2 onv. gezien		x
Oirschotse Heide zuid (Oirschot)			* voedselvlucht	x
Landgoed de Baest - zuid (Middelbeers)			* voedselvlucht	x
Landgoed de Baest - noord (Middelbeers)				x
Sprankelbossen (Eersel – Steensel)			* voedselvlucht	x
Beerse Broek (Westelbeers)		1 onv. gezien	* voedselvlucht	x
Waterzuivering (Hapert)			* voedselvlucht	x
Heieinden (Hoogeloon)			* voedselvlucht	x
Vlasrootvennen (Veldhoven)		in jongenfase (broedsel mislukt)	grove den	x
Buikheide - noord (Vessem)				x
Spekdonken – Molenbroek (Vessem)		1 onv. gezien	* voedselvlucht	x
Spreeuwse Heide - Liedijk (Westelbeers)			* voedselvlucht	x
Bossen (Knegsel – Hoogeloon)				x
Knooppunt de Hocht (Eindhoven – Veldhoven)				x
Landschotse Heide (Middelbeers)			* voedselvlucht	x
Landgoed 's Heerenvijvers (Oirschot)			* voedselvlucht	x

Plannen voor 2009

Het is wel de bedoeling om in navolging van 2008 weer hetzelfde proefgebied te onderzoeken. We moeten opnieuw gaan proberen weer zoveel mogelijk territoria op te sporen en te volgen tijdens het broedseizoen. Voor elk nest wat we vinden willen we een zo betrouwbaar mogelijk beeld krijgen van het broedsucces. Het is daarom uitermate belangrijk om naast het vinden van nesten deze ook tijdens het broedseizoen te blijven volgen door middel van enkele vervolgccontroles. Deze nestcontroles zijn noodzakelijk omdat broedsels soms mislukken. Daarnaast is het ook belangrijk om van de waargenomen vogels zoveel mogelijk een vleugeltekening of foto's te maken zodat er vastgesteld kan worden hoeveel vogels actief zijn binnen het onderzoeksgebied. Om nog meer bekendheid te geven aan dit langlopend onderzoek in de Kempen, hebben we een artikel geschreven over herkenning van wespindieven in het veld met veel eigen foto materiaal (van Kessel & van Hapen 2007).

Ook in dit zesde jaar is weer opnieuw gebleken dat we niet alleen grotere bosgebieden moeten controleren, maar dat ook de aandacht moet blijven uit gaan naar de kleinere bosgebieden in het agrarische gebied. Vooral ook die kleine- en grotere vochtige bosjes die in of tegen beekdalen aan liggen.

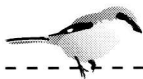

Jacques van Kessel foto: Mark Sloendregt

Tabel 3. Overzicht aantal territoria van zes jaren onderzoek naar het voorkomen van wespddieven in de Kempen

Gebied (gemeente)	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Landschotse Heide (Middelbeers) (droog bosgebied met twee beekdalen)	1	1	0	1	0	1
Landgoed De Baest (Oostelbeers) noord (bosgebied aan rand beekdal)	1	1	1	1	1	1
Landgoed de Baest (Oostelbeers) zuid (nat bosgebied aan rand beekdal)	0	0	0	0	1	1
Het Stuk (Diessen) (droog bosgebied)	0	0	0	0	0	0
Beerse Broek - Grijs Steen (Westelbeers) (beekdalgebied)	1	1	1	1	1	1
Beerse Broek (Netersel-Casteren) (beekdalgebied)	0	0	1	1	1	0
Landgoed s'- Heerenvijvers (Oirschot) (droog bosgebied)	0	0	0	0	1	1
Oirschotse Heide noord west (Oostelbeers) (droog bosgebied)	1	1	1	1	1	1
Oirschotse Heide zuid (Oirschot) (droog bosgebied)	0	0	0	0	1	1
Spekdonken – Molenbroek (Vessem - Middelbeers) (beekdalgebied)	1	1	1	1	1	1
Buikheide - Halve Mijl noord (Vessem) (droog-nat bosgebied)	1	1	1	1	1	1
Buikheide - Halve Mijl zuid (Veldhoven) (droog/nat bosgebied)	0	0	1	1	1	0
Heieinden (Hoogeloon) (droog/nat bosgebied)	0	0	1	1	0	1
Spreeuwelse Heide (Diessen) (droog bosgebied)	0	0	0	1	1	1
Sprankelbossen (Eersel – Veldhoven) (droogbosgebied + beekdalgebied)	1	1	1	1	1	1
Knooppunt de Hogt (Veldhoven - Eindhoven) (beekdalgebied)	0	0	0	1	1	1
Moormanlaan (Knegsel) (droog bosgebied)	0	0	0	0	1	0
Waterzuivering en Wagenbroek (Hapert) (Beekdalgebied)	0	0	1	0	1	1
Aarlese Heide west (Oirschot) (droog bosgebied)	0	0	0	1	1	0
omgeving Knegsel (Eersel – Hoogeloon) (droog bosgebied)	0	0	0	0	0	1
Landgoed De Wielewaal (Eindhoven) (droog/nat bosgebied)	1	1	0	1	1	0
Vlasrootvennen (Veldhoven) (droog bosgebied – rand beekdal)	0	1	1	1	1	1
Totaal	8	9	11	15	18	16

>>

Dankwoord

Dank aan alle mensen die waarnemingen hebben ingestuurd via ORNIS. En bijzondere dank aan allen die hun medewerking aan het veldwerk hebben verleend: Marijn van de Berk, Mart van de Broek, Piet van Happen, Bert van Herk, Frans Huijbers, Bep Janssen, Robert Kastelij, Rien Kelders, Wilma Meurs, Chris Mulder, Mark Sloendregt, Geert Sanders, Wil de Veer, Els de Veer-Bax, Wiebe Witteveen, Douwe Witteveen, Piet Wuyts.

Literatuur

Bijlsma, R.G., 1997. *Handleiding veldonderzoek roofvogels.* Vogelbescherming – Werkgroep Roofvogels Nederland. KNNV uitgeverij.

Kessel, J. van & van Happen, P. 2007. *Herkenning van wespndieven, een korte handleiding voor het veldwerk.* De Blauwe Klauwier 33 (2) 14-23

Kessel, J. van & Wouters, P. 2001. *Een eerste verkenning naar het voorkomen van wespndieven in de Kempen in 2001.* De Blauwe Klauwier 27 (2): 7-11

Kessel, J. van & Wouters, P. 2002. *Een tweede verkenning naar het voorkomen van wespndieven in de Kempen in 2002.* De Blauwe Klauwier 29 (1): 2-16

Kessel, J. van & Wouters, P. 2004. *Onderzoek naar wespndieven in de Kempen 2003.* De Blauwe Klauwier 30 (1): 9-15

Kessel, J. van & Wouters, P. 2005. *Onderzoek naar wespndieven in de Kempen 2004.* De Blauwe Klauwier 31 (1): 20-25

Kessel, J. van & Wouters, P. 2006. *Onderzoek naar wespndieven in de Kempen 2005.* De Blauwe Klauwier 32 (2): 2 -8

Kessel, J. van & Wouters, P. 2007. *Onderzoek naar wespndieven in de Kempen 2006.* De Blauwe Klauwier 33 (1): 12-19

Kessel, J. van & Wouters, P. 2008. *Onderzoek naar wespndieven in de Kempen 2007.* De Blauwe Klauwier 34 (1): 3-11

Manen, W van. 2000. *Reproductiestrategie van de Wespndief Pernis apivorus in Noord-Nederland.* Limosa 73: 81-86

Manen, W. van & Sierdsema, H. 2008. *Ruimtegebruik van Wespndieven in Gelderland. Veldonderzoek en kennislacunes.* SOVON-onderzoeksrapport 2008/6. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. ■

wespndief
foto: Robert Kastelij

25 Jaar huishwaluwen (*Delichon urbica*) in de Kempen

Wim Deeben

In 2008 zijn er in de Kempen weer huishwaluwen geteld. Dit was voor de 25e keer. Het overzicht laat zien dat er veel in dezelfde gemeentes geteld is. Dit is door trouwe vogelliefhebbers uitgevoerd. Gezien de uitgestrektheid van de Kempen is het jammer dat er al jaren vele open plekken zijn.

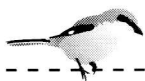
Ten opzichte van 2007 zijn er in het overzicht van de gemeentes aanpassingen gedaan. Met name de gemeentes Acht, Wintelre en Hapert zijn de gegevens alsnog over 2006 en 2007 aangeleverd.

Overzicht 1984 tot en met 2008

In tabel 1 is een overzicht te zien van de getelde nesten in de loop van de afgelopen vijftieng jaar. Ook is de telintensiteit per jaar aangegeven. Deze staat voor het aantal plaatsen waar de Huiszwaluwen geteld zijn in dat jaar. In tabel 1 zijn deze resultaten weergegeven: zowel van de aantallen als van de telintensiteit.

Bespreking per plaats (tabel 2)

- Acht, niet geteld.
- Bladel, niet geteld.
- Breugel, géén broedgeval.
- Duizel, niet geteld.
- Eindhoven, met één nest afgenomen.
- Geldrop, het in 2005 opgestarte kunstnesten project gaf wederom een mooie toename.
- Hapert, niet geteld.
- Heeze, na de flinke toename in 2007 nu een kleine teruggang.
- Knegsel, niet geteld.
- Lage Mierde, niet geteld.
- Leende, kleine toename.
- Oerle, wederom een verhoging, de uitbreiding van de broedgevallen bevinden zich in nieuwbouwwijken en zijn verdeeld over een aantal straten.
- Reusel, niet geteld.
- Steensel, van drie broedgevallen naar nul, de verwachte doorstart is er niet gekomen.
- Sterksel, flinke toename.
- Veldhoven (de Run), de broedgevallen zijn niet meer geconcentreerd op één locatie, door de komst van het industriege-

bied "de Run" en het verdwijnen van modderpoeltjes in het industriegebied is wederom bewezen dat de huiszwaluwen zich niet meer thuis voelen in zo'n gebied. De omgeving heeft véél goed gemaakt, de broedgevallen zijn in de afgelopen jaren gedeeltelijk verschoven naar een aantal verschillende locaties in de "Dommelbeemden" en naar één locatie aan

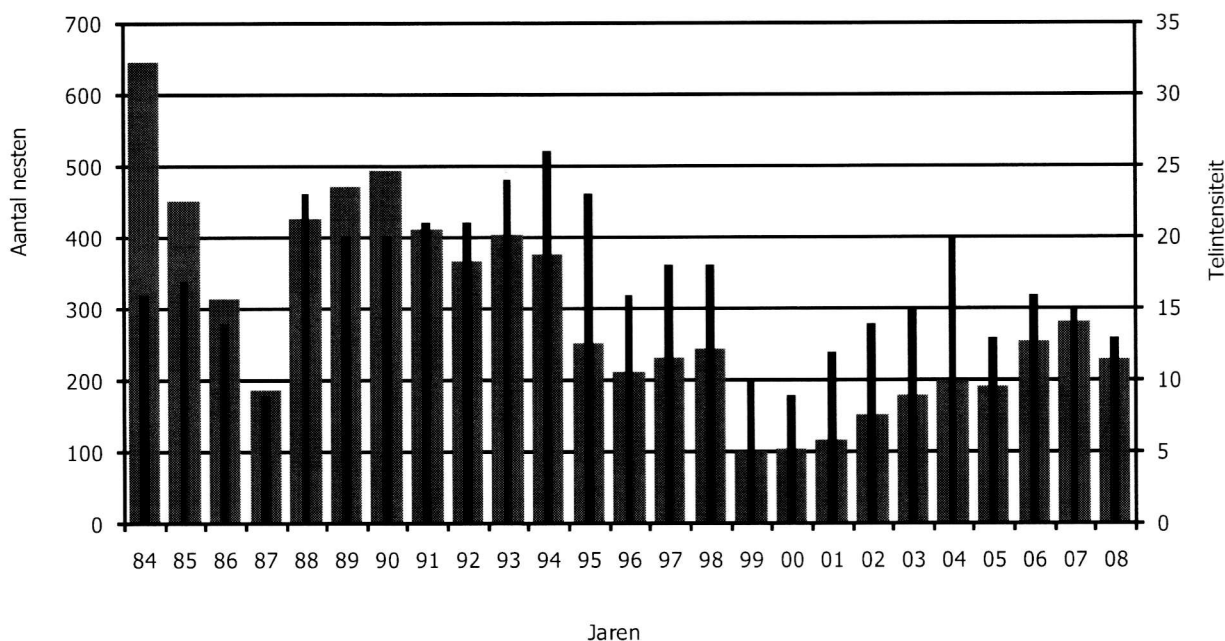
de Turfweg. Deze locatie heeft in het verleden een aantal broedgevallen gekend, maar door een verbouwing aan de locatie waren die verdwenen. Dit jaar was er een verhoging met vijf broedgevallen. Van de zes bewoonde nesten waren er vijf kunstnesten in gebruik genomen.

- Veldhoven (Boerenbond) flinke toename.

- Westerhoven, na de inzinking van 2006 weer een verhoging.
- Wintelre, nagenoeg gelijk gebleven na de afname van 2007.
- Zandoerle, kleine toename.

>>

Tabel 1. Aantal nesten van de huiszwaluw in de Kempen (grijze balk) en het aantal plaatsen waar geteld is (zwarte balk) in de periode 1984-2008.

Nestplaatsen in het buitengebied

Tabel 3 geeft het verloop van het aantal nesten van huiszwaluwen weer.

Bespreking per plaats (tabel 3)

- De Achelse Kluis en Achelseweg, Achelseweg gelijk gebleven, de aantallen van De Achelse kluis zijn over 2008 niet bekend.
- Leenderstrip, boerderij Paaldijk, kleine toename.
- De Ruijter van Steveninck kazerne, na flinke toename in de afgelopen jaren nu een flinke afname.
- Wintelre, Boerderij de Haas, na de inzinking van 2007 nu een toename.
- Leende, Valkenswaardseweg, flinke afname.
- Leende, Strijperdijk, wederom geen broedgeval.
- Leende, Strijpsestraat, flinke toename.
- Leende, Ulkendonken, lichte toename.
- Leende, Maarhezerweg, flinke toename.
- Leende, Irislaan, nieuwe locatie.
- Sterksel, Turfweg, doordat het erf een verboden terrein is, géén juiste weergave van de aantallen.
- Sterksel, Ronde bleek, wederom geen broedgeval.
- Reusel, Schepersweijer, niet geteld.

“Het jaar 2008 lijkt een jaar van verdere achteruitgang. De telintensiteit is verminderd!”

Discussie

Het gaat al jaren slecht met de huiszwaluw. In de tabellen is dat duidelijk te zien. Het jaar 2008 lijkt een jaar van verdere achteruitgang. De telintensiteit is verminderd!

Op langere termijn is de achteruitgang onmiskenbaar. In figuur 1 wordt dat nog eens geïllustreerd aan de hand van het aantal nesten per getelde plaats.

Het aantal is min of meer onafhankelijk van de telintensiteit. In de onderzoeksperiode van vijftientig jaar is het aantal nesten per plaats flink achteruit gegaan, van ruim boven de veertig nesten per plaats in 1984, naar zestien in 2008.

Aandachtgebieden

In de loop der jaren is de populatie ver achteruit gegaan. Voor het jaar 2009 wordt wederom aan de tellers (dames zijn zéér welkom!) de vraag voorgelegd, kijk naar specifieke aandachtgebieden die van belang zijn voor de Huiszwaluw:

1. bouwmaterialen in de omtrek aanwezig.
2. afsteken van nesten.
3. overstekken in donkere kleuren geschilderd.
4. wat is er in de omgeving veranderd.

Dankwoord

Het team huiszwaluwvertellers bestond dit jaar uit de volgende personen: Guus Nas, Piet Wuijts, Wil de Veer, Mart van de Broek, Piet van Hapten, Geert Engels, Mark Sloendregt, Fred de Blom achterhaalde de gegevens van Acht, Wintelre en Hapert en Wim Deeben. ■

Literatuur

Veenhuizen, W. 1997. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 1996.* Blauwe Klauwier 23(4): 114-116.

Veenhuizen, W. 1998. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 1997.* Blauwe Klauwier 24(2): 27-29.

Veenhuizen, W. 1999. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 1998.* Blauwe Klauwier 25(1): 5-7.

Deeben, W. 2002. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2001.* Blauwe Klauwier 28(1): 1-3.

Deeben, W. 2003. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2002.* Blauwe Klauwier 29(2): 13-16.

Deeben, W. 2004. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2003.* Blauwe Klauwier 30(1): 1-4.

Deeben, W. 2005. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2004.* Blauwe Klauwier 31(1): 11-14.

Deeben, W. 2006. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2005.* Blauwe Klauwier 32(2): 9-14.

Deeben, W. 2007. *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2006.* Blauwe Klauwier 33(1): 20-26.

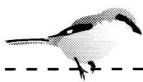
>>

Tabel 2. Overzicht van de getelde huiszwaluwnesten in de Kempen van 1984 – 2008.

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95
Acht	--	6	8	11	11	16	9	12	10	--	17	19
Bergeijk	--	8	6	--	6	7	6	3	7	8	8	7
Bladel	--	39	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Breugel	24	20	9	9	12	13	12	5	9	3	2	2
Budel	--	--	--	--	31	31	22	20	14	6	5	2
Budel Dorplein	--	--	--	--	30	25	25	26	26	23	12	10
Budel Schoot	--	--	--	--	10	7	12	3	6	2	2	1
Casteren	27	--	--	--	6	12	--	--	--	14	--	--
Duizel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0
Eindhoven	97	82	53	42	29	31	25	29	30	23	18	17
Geldrop	77	32	36	40	44	49	56	39	32	16	19	24
Hapert	33	13	14	13	21	17	17	11	10	--	12	6
Heeze	1	8	15	18	21	13	10	4	8	4	14	16
Hoogeloon	37	33	--	--	--	--	--	--	--	7	--	--
Knegsel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4	2
Lage Mierde	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende	34	23	--	5	4	3	11	6	6	8	9	6
Leenderstrip	--	--	--	--	--	--	--	--	--	45	35	32
Luykgestel	37	21	19	--	24	22	25	22	19	23	18	18
Maarheeze	--	--	--	--	2	45	51	42	36	33	31	--
Nuenen	73	43	38	21	19	--	--	16	12	18	18	12
Oerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Reusel	68	46	--	--	44	49	49	28	27	15	16	17
Soerendonk	--	--	--	--	34	39	27	26	27	19	19	--
Steensel	21	26	26	27	32	30	30	27	19	19	6	3
Sterksel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	40	48	--
Veldhoven (de Run)	40	21	29	--	21	34	40	33	38	18	21	25
Veldhoven (Boerenbond)	--	--	--	--	1	--	--	--	2	6	9	11
Waalre	40	--	29	--	--	--	33	30	--	25	--	--
Weebosch	23	19	14	--	3	4	7	6	8	9	7	2
Westerhoven	12	10	18	--	22	25	26	22	20	20	17	9
Wintelre	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	8	10
Zandoerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--
Totaal:	644	450	314	186	427	472	493	410	366	404	375	251
Telintensiteit:	16	17	14	9	23	20	20	21	21	24	26	23

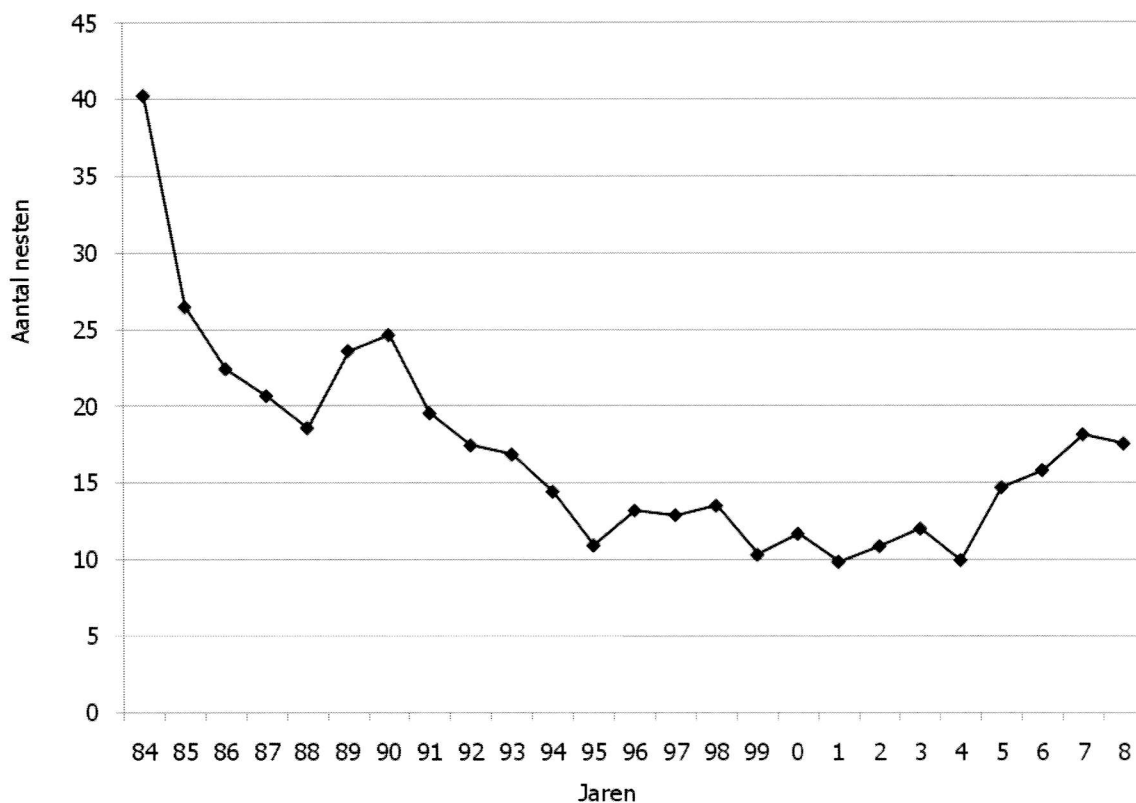
96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	Plaats
26	26	27	--	--	--	5	28	27	--	46	50	--	Acht
4	4	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Bergeijk
--	--	--	--	--	--	1	1	1	--	--	--	--	Bladel
1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	Breugel
16	11	7	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Budel
--	--	13	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Budel Dorplein
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Budel Schoot
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Casteren
--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--	--	Duizel
24	20	21	6	3	3	20	7	4	6	4	4	3	Eindhoven
17	20	16	14	--	8	5	11	10	20	23	29	34	Geldrop
--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	6	13	--	Hapert
13	8	14	20	26	21	26	27	19	22	18	35	34	Heeze
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Hoogeloon
--	--	--	--	--	--	--	--	2	--	--	--	--	Knegsel
--	--	--	--	--	--	--	--	1	--	--	--	--	Lage Mierde
5	6	2	0	0	0	2	1	3	5	10	7	9	Leende
33	32	53	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Leenderstrijp
8	9	10	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Luyksgestel
--	33	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Maarheeze
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Nuenen
--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	7	14	25	Oerle
11	3	3	2	2	0	1	2	1	1	2	--	--	Reusel
--	11	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Soerendonk
9	8	5	3	1	2	2	0	0	2	1	3	0	Steensel
--	--	19	18	21	19	22	18	23	21	17	18	22	Sterksel
17	25	32	28	33	16	17	19	23	47	53	50	52	Veldhoven (de Run)
13	6	6	11	18	23	21	23	17	22	21	17	23	Veldhoven (Boerenbond)
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Waalre
2	1	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Weebosch
12	8	12	--	--	23	25	31	30	38	19	24	16	Westerhoven
--	--	--	--	--	--	--	9	32	--	21	17	8	Wintelre
--	--	--	--	--	2	4	2	4	3	5	1	2	Zandoerle
211	232	243	103	105	118	152	180	199	191	253	282	228	Totaal
16	18	18	10	9	12	14	15	20	13	16	15	13	Telintensiteit

Tabel 3. Aantal huiszwaluwen op enkele plaatsen in het buitengebied

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95
Fabrieken KZM Budelco, Dorplein	--	--	--	--	19	26	28	19	25	28	19	12
Achelse Kluis / Achelseweg	58	39	53	63	75	83	81	56	46	56	43	26
Aanscotse Beemden Eindhoven	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	3
Riethoven Veldhovensedijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	--
Leenderstrijp boerderij Paaldijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	28	29
De Ruijter van Steveninck kazerne	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Wintelre, Boerderij de Haas	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Valkenswaardseweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Strijperdijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Strijpsestraat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende/Maarheeze, Ulkendonken	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende Maarhezerweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Irislaan	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sterksel, Turfweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sterksel, Ronde Bleek	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Reusel, Schepensweijer	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Totaal:	58	39	53	63	94	109	109	75	71	86	102	70

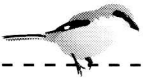
Figuur 1: Gemiddeld aantal nesten van de huiszwaluw per getelde plaats in de Kempen in de periode 1984-2008.

96	97	98	99	0	1	2	3	4	5	6	7	8	Plaats
19	19	20	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Fabrieken KZM Budelco, Dorplein
11	9	15	26	50	38	17	13	18	18	17	3	3	Achelse Kluis / Achelseweg
--	5	22	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Aanscotse Beemden Eindhoven
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Riethoven Veldhovensedijk
11	10	5	--	--	31	27	28	29	24	17	26	27	Leenderstrip boerderij Paaldijk
7	--	6	--	--	--	--	--	18	25	36	44	34	De Ruijter van Steveninck kazerne
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	21	10	15	Wintelre, Boerderij de Haas
--	--	8	5	5	37	51	35	60	68	70	70	51	Leende, Valkenswaardseweg
--	--	--	--	--	1	0	0	0	0	0	--	--	Leende, Strijperdijk
--	--	--	--	--	10	10	10	16	20	20	20	27	Leende, Strijpsestraat
--	--	--	--	--	--	--	4	5	6	8	11	12	Leende/Maarheeze, Ulkendonken
--	--	--	--	--	--	--	5	6	2	8	8	12	Leende Maarhezerweg
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1	Leende, Irislaan
--	--	--	17	21	27	19	13	16	13	15	13	4	Sterksel, Turfweg
--	--	8	13	4	0	0	0	0	0	0	0	0	Sterksel, Ronde Bleek
--	--	--	--	--	--	--	--	--	32	32	--	--	Reusel, Schepensweijer
48	43	84	61	80	144	124	108	168	208	244	205	186	:Totaal

nestbouw door huiszwaluwen
foto: Wim Deeben

vlnr: Jap Smits, Jan Kolsters en Piet van Happen

foto: Pieter Wouters

20 Jaar simultaantelling klapekster (*Lanius excubitor*)

Piet van Happen

Op zaterdag 3 januari '09 is door vogelwerkgroep De Kempen op de Strabrechtse Heide voor de twintigste keer een simultaantelling klapeksters gehouden.

Bij het wegrijden van huis om kwart over negen zag het er - naar mate ik dichterbij het Dommeldal en de Strabrechtse heide kwam - somber uit. Het was echt mistig dus slecht weer om te tellen, verdomme. De twintigste telling en dan dit! In de reeks van twintig jaren hebben we de telling maar één keer een dag verzet, van zaterdag naar zondag. Dit omdat een mijnheer in Friesland

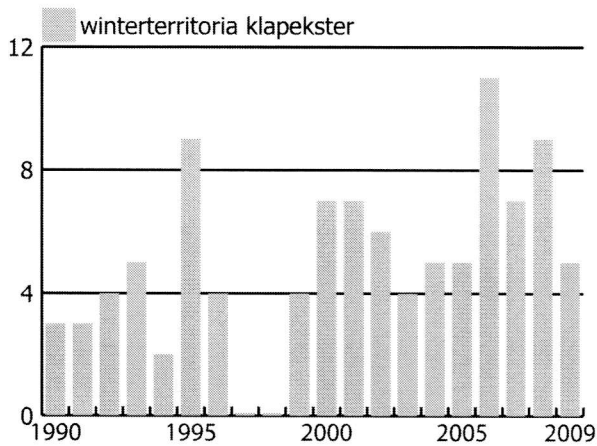
op woensdag voor de telling zei "ut giet aon", maar die zondag was iedereen die zich had opgegeven aanwezig.

Dikwijls maakt men zich te druk over dingen die nog moeten komen en valt het achter af allemaal mee. Zo ook met de telling want naarmate de klok naar half elf liep begon steeds meer het zonnetje te schijnen.

En werd het met dat zonnetje, een paar graden onder nul en bijna windstil, gewoon hartstikke goed. Dus aan de slag. Normaal is er bij de telling alleen erwtensoep maar omdat het de twintigste telling was had ik wat gekookte spek en zult met roggebrood en een fles Jägermeister neergezet.

"Als ik iets niet verwacht had dan was dit het wel, ik was er echt beduusd van!"

Populatie overwinterende klappeksters van 1990 - 2009

Rond half één kwamen de eerste tellers binnen, goed gemutst vanwege het mooie weer en de waargenomen klappeksters. Na clustering waren er zeker vijf klappeksters gezien. Eén groep had twee klappeksters op minder dan honderd meter van elkaar. Klappeksters houden er een winterterritorium op na, zo dicht bij elkaar is dan een mooie waarneming. Plots werd er - onder het eten van de erwtensoep - een ogenblik stilte gevraagd door onze voorzitter Jan Kolsters.

Ik werd in het zonnetje gezet en kreeg een cadeau voor het organiseren van twintig jaar klappekstertelling. Als ik iets niet verwacht had dan was dit het wel, ik was er

echt beduusd van! Wat ik ook mooi vond was, dat de voorzitter namens de vogelwerkgroep Jap Smits van Staatsbosbeheer bedankte met een presentje voor de medewerking. Jap regelt niet alleen de ruimte na de telling, maar telt ook altijd mee. Jap, nogmaals bedankt namens vogelwerkgroep de Kempen.

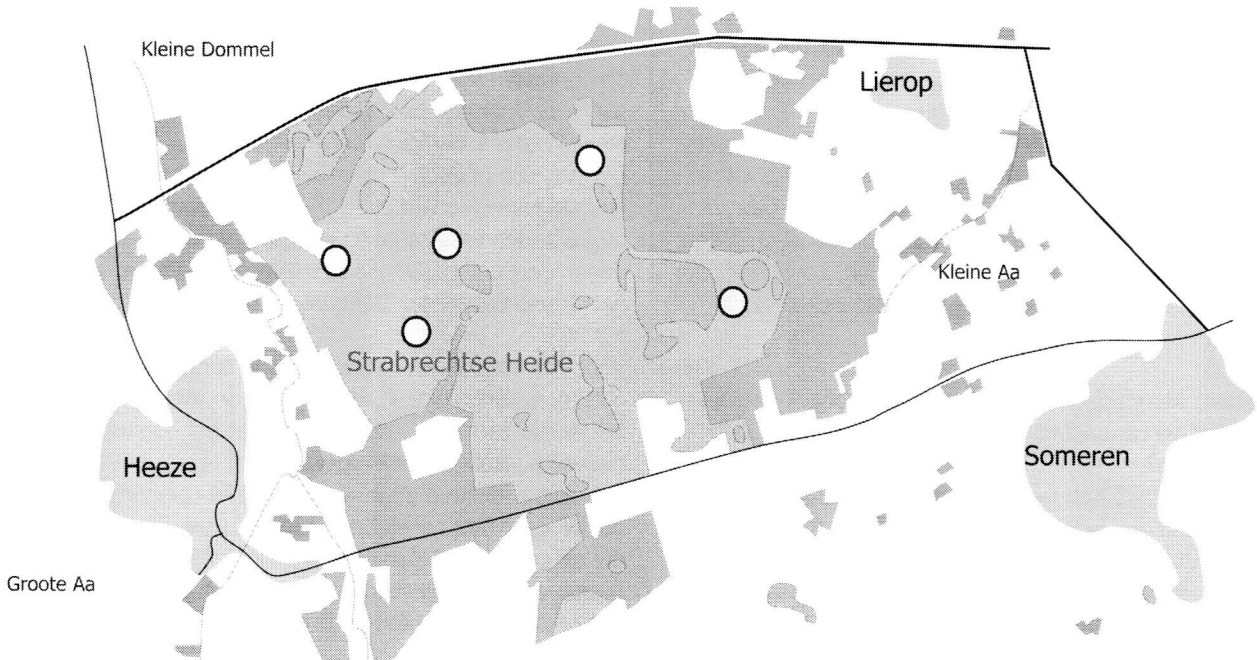
Waarom een simultaantelling?

Voor de nieuwe mensen van onze vogelwerkgroep zal ik uitleggen waarom er een simultaantelling klappeksters wordt gehouden.

Eind jaren tachtig waren we dikwijls met de zelfde mensen op de Strabrechtse heide en vroegen we aan elkaar hoeveel klappeksters men had gezien. De aantallen waren altijd verschillend vandaar mijn idee voor een simultaantelling. In de ledenvergadering heb ik het voorstel gedaan om simultaan te tellen. Het werd goed ontvangen en vanaf de eerste telling is er altijd een goede opkomst geweest. Op de laatste telling waren drieëntwintig leden en twee mensen van Staatsbosbeheer aanwezig. Mensen heel erg bedankt voor de medewerking zonder jullie gaat het niet.

Bedankt en tot 2010. ■

Strabrechtse Heide met winterterritoria klappekster 2009

Wij spraken met ...

Hetty Fokkens

Naam> Hetty Fokkens Woonachtig> Veldhoven Leeftijd> 54 jaar Lid sinds> 1995
Actief> Natuurcursussen Favoriete vogel> alle vogels, maar ik vind het wel heel bijzonder als ik de groene specht in mijn tuin zie foerageren Mooiste natuurmoment> tijdens een excursie met cursisten op de Landschotse heide vloog er een sijs op mijn hoofd, die vervolgens lang bleef zitten tot grote hilariteit van de cursisten. Overigens: de sijs was geringd en fladderde meer dan dat hij vloog - het was dus waarschijnlijk een ontsnapte vogel Hotspot> alle natuurterreinen maar geen in het bijzonder

Op 17 februari '09 sprak Mark Sloendregt met Hetty Fokkens. Hetty is echtgenoot van Herman, en moeder van Steven.

Als vrijwilligster is zij werkzaam bij IVN Veldhoven/Vessem, vogelwerkgroep De Kempen en de kerk in Veldhoven.

Vanwaar je interesse voor vogels en waarom vogelwerkgroep De Kempen?

Mijn interesse voor vogels komt door mijn vader. Hij had vroeger een volière met tropische vogels - vooral zebra-vinken - en hij wist ook veel van de vogels in de natuur. De boswandelingen samen met hem vond ik heerlijk. Als kind was ik altijd vroeg wakker en ik genoot dan van het ochtendconcert van de vogels in de houtwal naast ons huis.

Eigenlijk ben ik via de schoolgidsencursus weer actief geworden met vogels en natuur. Toen mijn zoon Steven nog klein was, heb ik via zijn school deze cursus gevolgd. We woonden nog maar pas in Veldhoven en waren ons huis eigenhandig aan het bouwen. De cursus bood mij de gelegenheid om met allerlei natuurgebieden in de nieuwe omgeving kennis te maken. Het was ook een mooie insteek om een vast moment te hebben en actief bezig te zijn in de natuur ondanks alle drukte thuis.

Daarna ben ik binnen het IVN meer betrokken geraakt en ik ben nog steeds actief. De 'vogelwerkgroep' van het IVN was destijds klein. Ik ben toen ook lid geworden van vogelwerkgroep De Kempen omdat ik er in een ander verband met vogels bezig kan zijn. Bovendien zijn er elke maand ledenbijeenkomsten met interessante lezingen.

Je bent secretaris van onze vogelwerkgroep, hoe gaat het met de vereniging, de ledenbijeenkomsten en de activiteiten?

Ik denk dat we het, gezien de huidige maatschappij, goed doen qua ledenaantal. Dit ledenaantal blijft ook vrij constant. Er zijn tal van activiteiten die jaarlijks terugkeren en er worden regelmatig inventarisaties gedaan op verzoek van derden. Er zijn ook leden die op

eigen initiatief en op diverse terreinen actief zijn. Je ziet het niet altijd maar er gebeurt veel. Ook financieel doen we het niet slecht. De ledenbijeenkomsten zijn dit jaar weer ingevuld met een aantal interessante lezingen. Het aantal bezoekers van deze bijeenkomsten zit weer in de lift. Maar ik denk dat je het als vereniging altijd beter kunt doen door met de beschikbare menskracht zoveel mogelijk te bewerkstelligen. Voor jongeren zouden we bijvoorbeeld meer moeten betekenen, al weet ik niet hoe we dat kunnen verbeteren.

Welke activiteiten onderneem je of heb je ondernomen in de vogelaarswereld?

Ik tel watervogels in het kader van de bekentelling. Ik doe mee aan de wintertelling. Klapeksters tel ik voor de landelijke klapekstertelling en tijdens onze jaarlijkse simultaantelling op de Strabrechtse Heide. Binnen het IVN organiseer en geef ik vogelcursussen voor beginners. En tijdens verschillende cursussen wordt er aandacht besteed aan vogels en dan werk ik ook mee. In een breder kader dan alleen met vogels ben ik sinds een paar jaar actief als coördinator in de cursuswerkgroep van het IVN. Er is een uitgebreid cursuspakket van amfibieën tot vlinders. Ik werk zelf ook mee aan de cursussen voor (school)gidsen en andere geïnteresseerden. Voor een basisschool in Veldhoven ben ik nog steeds actief schoolgids. Daarnaast maak ik twee keer per jaar een project voor de onderbouw voor basisscholen. Op aanvraag leid ik ook excursies. Vanaf eind januari/begin februari tot ongeveer eind maart zet ik één dag in de week padden, kikkers en salamanders over bij het Grootmeer tussen Wintelre en Vessem.

Voor IVN Veldhoven/Vessem geef je cursussen voor gidsen en schoolgidsen. Het leiden van excursies is een belangrijk onderdeel. Waaruit bestaat het cursuspakket en welke plaats nemen vogels daarbij in?

Een cursus bestaat uit een theoretische (binnen)les gecombineerd met aansluitend een excursie. Eigenlijk zijn die excursies het belangrijkste en leukste deel van de cursussen, maar de theorie helpt de mensen om meer te zien en te ontdekken in de natuur.

Hetty Fokkens

In de 'vogelcursus voor beginners' staan alleen vogels centraal. Daarbij maken we gebruik van een speciaal vogelboek; hierin staat veel achtergrondinformatie. Voor mensen die nog weinig van vogels weten is dat een leuke insteek. De 'gewone' vogelgidsen zijn vaak te "moeilijk", omdat de mensen niet weten waar en hoe ze moeten zoeken. Wij helpen ze dan op weg.

- Door een cursus te volgen 'leer' je mensen ook waar ze wat kunnen zien. Je hoort dan veel mensen zeggen dat ze dankzij de cursus zelf meer zijn gaan zien en daardoor meer genieten van en in de natuur.

Bij de cursus 'natuur in en rond Veldhoven' komen vele onderwerpen aan de orde, variërend van insecten tot vogels. Bij deze cursus geven we ook informatie over diverse natuurgebieden in de omgeving van Veldhoven en natuurlijk gaan we daar dan op excursie. Elke cursus heeft een eigen doelgroep. Neem bijvoorbeeld de schoolgidsencursus: daarbij draait het om kinderen. Hun belevingswereld staat centraal. Het herkennen van koolmezenzang is voor kinderen niet belangrijk. Wel dat een vogel ergens zit te zingen; kinderen kunnen

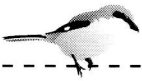
dan met behulp van het gezang makkelijker een vogel opsporen en daarna bekijken en vooral bewonderen. Raken ze geïnteresseerd, dan gaan ze zelf wel verder. Een schoolgids moet kinderen kunnen motiveren om zelf aan de slag te gaan en om dieren en planten te gaan ontdekken.

In de natuurgidsencursus worden wel geluiden gekoppeld aan soorten en wordt uitgebreid aandacht besteed aan onder meer biotopen. Een natuurgids volgt een uitgebreidere cursus met meer diepgang. Na afloop kan de cursist er voor kiezen om excursies te leiden, of om zich aan te sluiten bij één van de werkgroepen binnen het IVN.

Eén van de belangrijkste en leukste doelen van een cursus is om deelnemers meer te laten genieten van wat de natuur te bieden heeft. Er is een hele grote groep mensen die graag door het bos wandelt, maar

Hetty tijdens IVN excursie

vaak "niet veel ziet". Door een cursus te volgen 'leer' je mensen ook waar ze wat kunnen zien. Je hoort dan veel mensen zeggen dat ze dankzij de cursus zelf meer zijn gaan zien en daardoor meer genieten van en in de natuur. Zo kwamen deelnemers van een vogelcursus tot hun stomme verbazing er achter, dat de tiftjaf bij hun in de tuin zat of vlak bij hun huis dat vonden ze fantastisch!

Excursies zijn een middel om mensen te attenderen op wat er in de natuur aanwezig is en tevens te wijzen op het belang van behoud ervan.

- Er zijn tegenwoordig nogal wat kinderen die nog nooit naar een bos of ander natuurgebied zijn geweest en daarom vinden wij het belangrijk, dat ze via zo'n project toch de kans krijgen om dat te doen.

Is er voldoende belangstelling voor natuureducatie en excursies?

Excursies worden in de regel goed bezocht en bij mooi weer is de belangstelling vaak nog groter. De animo voor natuureducatie is ook goed maar ik merk dat mensen het steeds drukker krijgen. Vroeger zaten cursussen altijd vol met een groot aantal deelnemers. Tegenwoordig moeten we met cursussen starten in de goede tijd van het jaar. Bestaat de groep bijvoorbeeld uit voornamelijk deelnemers met kinderen die niet meer gebonden zijn aan schoolvakanties, dan plannen zij hun vakantie vaak in het voorseizoen. We starten dan met de cursus

in het najaar waardoor het aantal deelnemers groter is en de meesten zich in het daaropvolgende voorjaar opnieuw opgeven voor het tweede deel van de cursus; ze zijn dan zo enthousiast dat ze liever één avond en/of excursie missen dan de hele cursus.

Het is tegenwoordig moeilijker geworden om publiciteit te krijgen voor cursussen in de kranten. Het gevolg is dat ons cursusaanbod moeilijker onder de aandacht van het brede publiek is te krijgen.

Sommige afdelingen in de regio stoppen momenteel met het geven van cursussen bij gebrek aan belangstelling. Andere afdelingen gaan juist samenwerken op het gebied van cursussen.

Scholen krijgen van het IVN lesmateriaal gecombineerd met buitenactiviteiten aangeboden. Welke natuurprojecten zijn bij de jeugd het meest succesvol en waarom?

Het zijn altijd projecten, waarbij de kinderen naar buiten moeten, vaak naar een natuurgebied, maar soms ook rond de school (geen vervoersproblemen). Er zijn tegenwoordig nogal wat kinderen die nog nooit naar een bos of ander natuurgebied zijn geweest en daarom vinden wij het belangrijk, dat ze via zo'n project toch de kans krijgen om dat te doen. Voor de midden- en bovenbouw van de basisscholen werken we veel met werkbladen, zodat de kinderen zelf kunnen ontdekken wat er in de natuur te zien en te beleven is. De scholenwerkgroep van het IVN stelt de projecten samen aan de hand van een thema, zoals bijvoorbeeld 'water', 'bodem', 'insecten' en houdt rekening met de verschillende leeftijden. Bij elk project hoort een leskist met opdrachten en materialen zoals schepnetten, loepjes e.d. Sinds kort hebben scholen een overzicht gekregen met tal van onderwerpen en toepasselijke IVN-projecten. Een school kan dan eventueel zelf een keuze maken. Deze mogelijkheid bestond al langer maar is nu expliciet onder de aandacht gebracht. Veel scholen werken met themaweken en kunnen daarbij dan een IVN-project zoeken.

De projecten worden door de kinderen allemaal leuk gevonden. Maar activiteiten als het scheppen van waterdieren/-insecten (o.a. het project 'De Grijze Steen') is veruit favoriet. Wat ik vooral erg leuk vind, is de uitdaging om kinderen te laten ontdekken dat 'enge' beesten erg interessant en helemaal niet zo eng zijn, als ze denken. Veel kinderen vinden bijvoorbeeld insecten of padden eng, maar als ze eenmaal de kans krijgen om die dieren van dichtbij goed te bekijken zonder ze in eerste instantie aan te hoeven raken, dan raken ze enthousiast. Dan zien ze hoe mooi en interessant insecten of padden zijn. Projecten moeten aansluiten bij het niveau van de kinderen waarbij ze gericht met opdrachten de natuur kunnen ontdekken. Bij projecten voor de onderbouw zijn zaken als voelen, horen, ruiken en zien belangrijk in hun belevingswereld.

De tentoonstellingswerkgroep van het IVN maakt voor de midden- en bovenbouw elk jaar een tentoonstelling in museum 't Oude Slot in Veldhoven. Dit jaar was het thema: 'klimaatverandering, wat doe JIJ er aan?'.

Het IVN staat ook voor natuurbescherming, op welke wijze wordt hier aan gewerkt?

Er zijn een aantal werkgroepen van het IVN gericht bezig met bescherming van de natuur.

Al enkele jaren wordt in de winter bij het Grootmeer te Vessem een paddenscherm geplaatst. Tot ongeveer eind maart worden padden, kikkers en salamanders de weg overgezet; de aantallen en soorten worden ook getoet. De 'werkgroep kleine landschapselementen' voert een aantal beheerswerkzaamheden uit, zo worden o.a. de grafheuvels op Toterfout onderhouden, houtwallen gesnoeid en poelen aangelegd in de Dommelbeemden. De 'werkgroep landschap en milieu' overlegt met de overheid inzake bestemmingsplannen waar de natuur mogelijkwijs in het geding is. Er worden voorstellen gedaan en mogelijke alternatieven aangeboden. Andere werkgroepen, zoals de plantenwerkgroep, de waterwerkgroep en de vogelwerkgroep, inventariseren gebieden of poelen op verzoek van natuurorganisaties. Als vereniging proberen we mensen te wijzen op al het natuurschoon om zodoende een draagvlak te creëren dat niet de natuur als eerste wordt ondergeschoffeld. Mensen kunnen ook een eigen bijdrage leveren door bijvoorbeeld hun achtertuin vogelvriendelijk in te richten. Enkele maanden geleden – op 25 oktober – hebben nog honderdzeventig mensen deelgenomen aan de 'Nacht van de nacht'. Tijdens dit evenement bij de Vlasroot in Veldhoven is bewust stilgestaan bij de immense lichtvervuiling door uitstraling van steden. Mensen hebben toen genoten in de duisternis van diverse activiteiten zoals sterrenkijken en luisteren naar verhalenvertellers. We organiseren ook - in samenwerking met de vereniging Natuurmonumenten - de jaarlijkse natuurwerkdag in de Dommelbeemden.

IVN Veldhoven/Vessem en vogelwerkgroep De Kempen zijn partners, waarin verschillen zij van elkaar of vullen elkaar juist aan?

Beide verenigingen dragen de natuur een warm hart toe en zijn in dat opzicht partners van elkaar. Vogelwerkgroep De Kempen houdt zich specifiek bezig met bescherming, onderzoek en inventarisaties naar vogels in regio de Kempen. De aanwezige kennis over vogels en gebieden is groot. Aan een aantal van deze inventarisaties doen ook leden van het IVN mee. IVN Veldhoven/Vessem verschilt hierin door zich bezig te houden met tal van natuuractiviteiten, vogels vormen daarbij een onderdeel. Broedvogelkarteringen van IVN vinden uitsluitend plaats in het begrensde gebied van de eigen afdeling. Elk jaar wordt een deel geïnventariseerd. Beide verenigingen inventariseren en dankzij deze gebiedsinventarisaties is bekend welke soorten er voorkomen. Ontwikkelingen in de samenstelling ervan kunnen worden gevolgd en tonen vaak ook de kwetsbaarheid en waarde van een gebied. Het Groot Goor in Veldhoven is zo'n kwetsbaar natuurgebied dat moet worden beschermd. Het IVN heeft voorkomen dat er in het kader van het nieuwe wandelknooppuntennetwerk een wandelroute dwars door het Groot Goor zou komen te lopen.

Is er doorstroming van het IVN naar vogelwerkgroepen, als mensen eerst algemeen in de natuur geïnteresseerd zijn en zich later meer in vogels gaan specialiseren? En van jongeren?

Er zijn enkele leden van het IVN ook actief binnen vogelwerkgroep De Kempen, maar die aantallen zijn klein. Cursisten maken naar aanleiding van hun cursus zelden de overstap naar vogelwerkgroep De Kempen. Die mogelijkheid wordt wel genoemd maar zij maken vaak hun eerste stappen binnen het IVN en zijn dan bijvoorbeeld erg geïnteresseerd in vogels.

Maar de meeste cursisten willen in hun tuin een koolmees van een pimpelmees kunnen onderscheiden. De 'nieuwe vogelaars' kunnen vervolgens met meer ervaren leden van het IVN op pad gaan en krijgen de gelegenheid om te leren. Het IVN biedt cursussen en excursies aan, dat trekt dus mensen met uiteenlopende belangstellingen. Deze mensen hoeven dus geen lid te zijn of te worden; het IVN biedt vrijblijvend cursussen en excursies aan. Als mensen verder willen dan kan dat.

Bij inventarisaties van vogelwerkgroep De Kempen wordt er meer vanuit gegaan dat je kunt inventariseren. Het jeugd-IVN is bedoeld voor kinderen tot de leeftijd van veertien jaar. Op een gegeven moment gaan deze kinderen studeren e.d. waardoor je ze kwijt raakt. Er ontstaat een gat, maar oudere jongeren keren soms weer terug als bijvoorbeeld leiding van het jeugd-IVN. Verenigingen als Jeugdbond en NJN zijn meer voor jongeren, maar de plaatselijke afdelingen zijn klein.

Koffiepaauze tijdens IVN-snoeicursus
foto: Hetty Fokkens

Zou onze vogelwerkgroep meer aan educatie moeten doen, zoals cursuslessen geven, of is dat meer iets voor het IVN?

In het verleden is er een cursus inventariseren gehouden door vogelwerkgroep De Kempen en er worden elke jaar excursies gegeven rondom een thema zoals roofvogelherkenning en komend voorjaar: watervogels. Tijdens ledenbijeenkomsten worden ook korte determineersessies gehouden, maar deze initiatieven komen vooral van bestuursleden. Het zou wel fijn zijn als leden ook eens zo'n determineersessie zouden willen geven.

► **Het meeste plezier beleef ik als ik mensen kan laten meegenieten van alledaagse vogelwaarnemingen rondom huis.**

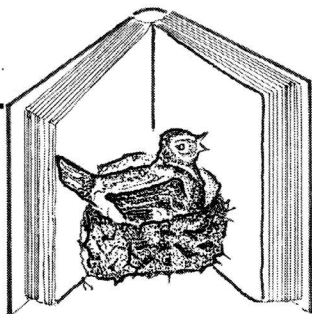
Het IVN is in dat opzicht anders opgebouwd doordat naast het bestuur een groot aantal autonome werkgroepen bestaat. Zo is er een speciale cursuswerkgroep, bestaande uit zeven mensen. Ze weten dankzij een meerjarenplan ook wanneer er welke cursus gegeven gaat worden. Of er dan genoeg deelnemers zijn is een tweede, maar in principe staat de organisatie er.

Bij vogelwerkgroep De Kempen zijn geen specifieke werkgroepen en daarnaast blijkt de animo voor excursies vaak gering te zijn. Dat is overigens geen reden om geen excursies meer te geven.

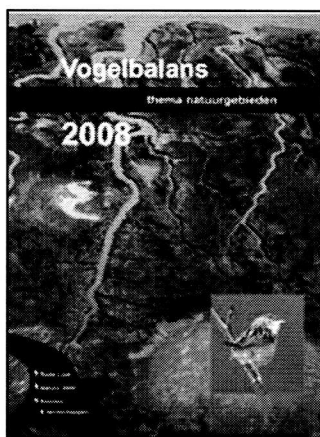
Wat zijn jouw plannen voor de toekomst?

Ik wil graag doorgaan met deze activiteiten en hoop wat meer tijd te vinden om het veld in te gaan. Ik stel mezelf als doel beter te leren inventariseren want ik vind dat ik nog te weinig geluiden ken. Het meeste plezier beleef ik als ik mensen kan laten meegenieten van alledaagse vogelwaarnemingen rondom huis. Want mensen ontdekken daardoor dat er veel meer zit dan ze aanvankelijk denken.

Met "wij spraken met..." is een oude rubriek nieuw leven ingeblazen. Leden spreken in deze rubriek over hun persoonlijke drijfveren, achtergronden en passie voor het vogels kijken. In een volgende uitgave is Frans Hijnen aan het woord. Wij danken Hetty voor haar openhartig gesprek met ons.

Leesvoer

Koffijberg, K. en Turnhout van, C. (2008)

Vogelbalans 2008 - natuurgebieden

SOVON Vogelonderzoek Nederland, Gegevens Autoriteit Natuur en Vogelbescherming Nederland.

Centraal thema van deze uitgave is beschermde natuurgebieden. Nederland heeft zo'n 480.000 ha natuurgebied, veel van deze gebieden zijn Natura 2000-gebied en onderdeel van de ecologische hoofdstructuur (EHS). De EHS moet verdere verarming van de vogelbevolking stoppen en uitbreiding van de EHS is één van de belangrijkste doelstellingen van het nationale natuurbeleid.

Met het huidige tempo wordt de realisatie van de EHS pas na 2050 bereikt en niet in 2018 zoals afgesproken. Bijna de helft van alle Rode-Lijstsoorten blijft in aantal afnemen, zestig procent komt nu voornamelijk voor in natuurgebieden. Uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van natuurgebieden is essentieel om deze negatieve trend te keren, met name voor de twee meest bedreigde soortgroepen heidevogels en duin- en kustvogels.

Natuurgebieden hebben voor trekvogels en wintergasten die overdag foerageren in het boerenland ook een functie als slaap- en rustplaats.

Er is geen andere groep vogels die zo'n veer heeft moeten laten als de broedvogels op de heide. Inkrimping en versnippering van het heideareaal, intensivering van het omringende boerenland, veranderingen in begroeiing en voedselaanbod en ook een sterk toegenomen recreatie op heidevelden hebben allemaal een rol gespeeld bij deze ontwikkeling.

De Nederlandse kust is tot ver over de grens befaamd vanwege zijn grote aantallen wad- en watervogels en zeldzame broedvogels. Duin- en kustvogels krijgen de komende jaren extra aandacht in het kader van de 'Kustcampagne' van Vogelbescherming Nederland en het wadden-natuurherstelprogramma 'Het Tij Geleerd' van een aantal natuurbeheerders.

Een belangrijke tekortkoming aan onze kust is het gebrek aan natuurlijke processen zoals overstromingen en verstuivingen. Daardoor verstruiken duinhabitats en zijn de belangrijkste pionierssituaties afwezig. Om broedpopulaties van strandplevier, tapuit, grauwe klauwier en kluut weer te herstellen tot levensbare populaties moet er heel wat verbeterd worden.

Nederland is ook een land van moeras- en watervogels. Nergens in Europa broeden zoveel purperreigers en lepelaars. Deze vogelgroep doet het gemiddeld positiever dan andere broedvogels. De stabiele tot positieve trends zijn een combinatie van verbetering van de waterkwaliteit, de aanhoudende reeks zachte winters, nattere winters in de Afrikaanse Sahelzone, een betere bescherming en recente beheersmaatregelen in het kader van moerasvogelplan.

Bosgebieden scoren hoog in de natuurbeleving van Nederlanders. De grote bosgebieden zijn vrijwel zonder uitzondering natuurgebied. Na moerasvogels laten bosvogels de meest positieve trend zien. Het ouder worden van de bossen, een meer natuurlijk beheer en vooral ook uitbreiding van het bosareaal in het westen en noorden van Nederland hebben typische bosvogels op lange termijn in aantal doen toenemen.

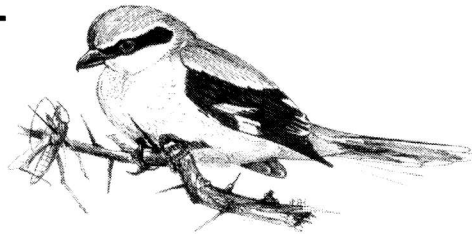
Vogels in de stad associëren we niet snel met natuur. Een aantal vogels komt bij uitstek in de stad voor, naast gierzwaluw onder andere zwarte roodstaart, huismus en de laatste kuifleeuweriken.

In 2007 startte een spciaalmonitoringsproject om de vogelontwikkelingen in stedelijk gebied in kaart te brengen: Meetnet Urbane Soorten (MUS).

Activiteiten

april - september

Groot Meer te Vessem
foto: Tom Heijnen

Excursies Groot Meer met als thema watervogels

In het voorjaar 2009 zijn drie excursies gepland naar het Groot- en Kleinmeer Vessem-Wintelre. Deze excursies zijn voor leden en vooral voor nieuwe leden die wel wat over vogels willen leren. Het thema is herkenning van watervogels en het tellen van de verschillende soorten. Natuurlijk kijken we ook naar andere soorten zeker gedurende deze voorjaarstrek, en daarnaast is dit ook een uitstekende post om te kijken naar roofvogels.

Doel is om aanvullende gegevens te verzamelen over watervogels in dit gebied, omdat het totale gebied met randzone in 2009 door de VWG de Kempen wordt onderzocht op alle broedvogels. Als je een gebied echt goed wilt beschermen moet je periodiek vogelgegevens verzamelen, vervolgens kunnen andere mensen deze gegevens weer gebruiken voor beheersplannen. De komende jaren is het de bedoeling om elke drie jaar een vogelinventarisatie te verrichten in dit gebied.

Oproep

Als mensen dit broedseizoen zelf bij deze vennen komen en watervogels tellen, dan zijn wij altijd zeer geïnteresseerd in deze aanvullende gegevens.

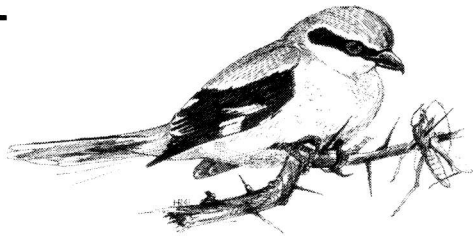
Samenkomst is steeds de uitkijkpost op de hoge zandberg die aan de zuidzijde van het Grootmeer ligt. Je kunt daar niet meer met je auto komen, die moet je parkeren aan de oostzijde van het ven, vervolgens is het een heel klein stukje lopen naar de uitkijkpost. Bij minder goed weer gaan de excursies toch gewoon door, eventueel gaan we dan een boswandeling houden. Start is steeds om 09.00 uur tot omstreeks 11.00 - 11.30 uur.

21 maart, excursie bij Grootmeer door Jacques van Kessel met als thema watervogels.
Startpunt: uitkijkpost aan de zuidzijde van het Grootmeer bij Wintelre, aanvang 9.00 uur.

18 april, excursie bij Grootmeer door Jacques van Kessel.
Startpunt: uitkijkpost aan de zuidzijde van het Grootmeer bij Wintelre, aanvang 9.00 uur.

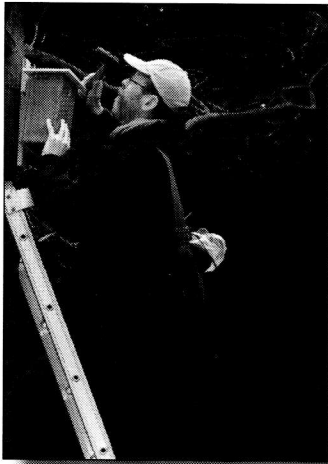
16 mei, excursie bij Grootmeer door Jacques van Kessel, thema watervogels.
Startpunt: uitkijkpost aan de zuidzijde van het Grootmeer bij Wintelre, aanvang 9.00 uur.

Jacques van Kessel

Activiteiten

In het kort,

1-30 april, eerste telperiode M.U.S, stadsvogels
info SOVON

15 april, start telling kolonievogels: roek, kokmeeuw, oeverzwaluw en blauwe reiger
info Pieter Wouters

18 april, excursie Groot Meer te Vessem
aanvang 9.00 uur uitkijkpost Groot Meer, info Jacques van Kessel

2 en 3 mei, landelijke telling scholeksters SOVON
info en aanmelden op SOVON website

24 april ledenbijeenkomst met lezing door Hein van Kleef over de Malpie en het onderzoek door stichting Bargerveen.

9 mei, nestkastcontrole Koningshof
aanvang 9.00 uur Koningshof, info Jan Wouters

15 mei - 15 juni, tweede telperiode M.U.S., stadsvogels
info SOVON

15 mei - 10 augustus start inventarisatie nachtzwaluwen
info mark sloendregt

16 mei, excursie Groot Meer te Vessem
aanvang 9.00 uur uitkijkpost Groot Meer, info Jacques van Kessel

20 mei, provinciale jaaravond uilenbescherming
aanvang 20.0 uur Hotel de Druiventros, Berkel-Enschot

29 mei ledenbijeenkomst met lezing van Henk Sierdsema over het nachtzwaluwonderzoek Leenderbos en Strabrechtse Heide

30 mei nestkastcontrole Koningshof Veldhoven
Aanvang 9.00 uur Koningshof, info Jan Wouters

juni - augustus, start inventarisatie wespeneieren
info Jacques van Kessel

juni - augustus, start nachtzwaluwonderzoek
info Henk Sierdsema en Pieter Wouters

15 juni - 15 juli, derde periode M.U.S., stadsvogels
avondbezoek, info SOVON

29 juni ledenbijeenkomst/simultaantelling nachtzwaluw Leenderbos
info Mark Sloendregt

15 juli - 15 augustus inventarisatie huiszwaluwen
info Wim Deebe

28 augustus ledenbijeenkomst met vakantiedia's

25 september ledenbijeenkomst met lezing Henk Zingstra over Wit-Rusland

Laatste nieuws wordt vermeld in de maandelijkse convo, voor deelname of meer informatie omtrent activiteiten kan contact worden opgenomen met de betreffende coördinator

Commissies, werkgroepen en coördinatoren

Bekentelling	Ben Jacobs
Bosuil	Pieter Wouters
Grote gele kwikstaart	Robert Kastelijn
Huiszwaluw	Wim Deebe
Kerkuil	Mark Sloendregt
Klapekster	Pieter Wouters en Piet van Happen
Kolonievogels	Pieter Wouters e.a.
Nachtzwaluw	Mark Sloendregt
Nestkasten Koningshof	Jan Wouters
Nestkasten Golfbaan Welschap	Wil de Veer
Nestkasten Papegaaienpark	Wil de Veer
Nesthulp grote gele kwikstaart	Wil de Veer en Frans Hijnen
Oeverzwaluwwand Reusel	Pieter Wouters
Ornis (digitaal waarnemingsarchief)	Tom Heijnen
Roofvogelonderzoek	Pieter Wouters
Slaapplaatstelling blauwe kiekendief	Pieter Wouters
Slaapplaatstelling grote zilverreigers	Robert Kastelijn
Stichting Stadsnatuur Eindhoven	Peter Zomer namens vogelwerkgroep De Kempen
Steenuil	Wil de Veer
Vogelrekteelposten	Wim Deebe en Robert Kastelijn
Website	Pieter Wouters
Weidevogelbescherming	Ben Jacobs
Wespendief	Jacques van Kessel
Wintervogeltelling	Pieter Wouters
Zwarte Stern	Harrie de Louweren

Vogelopvang en bescherming in de Kempen

Melding roofvogelvervolgning

Vogelasiel Someren e.o.
Tel.: 0493-493564 of mobiel: 06-21975875

Melding verstoring buitengebied

Provinciale milieuklachtcentrale
24 uur per dag bereikbaar Tel.: 073-6812821

Vogelasiel Eindhoven

Antoon de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
Tel.: 040-2526897

Dierenambulance voor Eindhoven e.o.

Tel.: 040-2523188

Bestuursleden van vogelwerkgroep De Kempen

Voorzitter

Jan Kolsters
Van Nuenenstraat 96
5503 CL Veldhoven
Tel.: 040-2538248

Secretaris

Hetty Fokkens
Kermisberg 6
5508 DW Veldhoven
Tel: 040-2543077

Penningmeester

Piet van der Krieken
Molenpad 6
5524 BD Steensel
Tel.: 0497-512414

Biologisch secretaris

Pieter Wouters
Lensheuvel 37
5541 BA Reusel
Tel.: 0497-643049

Algemene lid

Alfonso Gil Cantabrana
Eijervan 24
5646 JL Eindhoven
Tel.: 040-2425404

Algemene lid

Jacques van Kessel
Evestraat 18
5503 XN Veldhoven
Tel.: 040-2531211

Opvang nieuwe leden

Ben Jacobs
De Bleker 41
5506 BB Veldhoven
Tel.: 040-2534735

Vogelwerkgroep De Kempen

Vogelwerkgroep De Kempen beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de in het wild levende vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin; voorlichting; educatie en beheerswerkzaamheden.

Secretariaat/Postadres

Vogelwerkgroep De Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

E-mail

vwgkempen@hetnet.nl

Homepage

www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van Vogelwerkgroep De Kempen.

De contributie bedraagt € 30,- per jaar.

Gezinsleden betalen € 15,-.

Studenten en 65-plussers betalen € 25,-.

Donateurs

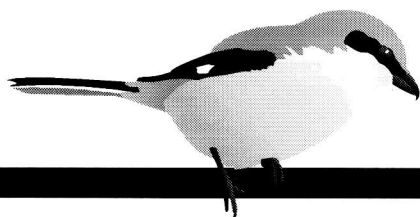
Donateurs die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom.

Bij een donatie van € 15,- of meer, krijgt u dit verenigingsblad een jaar lang toegezonden.

Betaling van contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep De Kempen, onder vermelding van 'contributie' of 'donatie'.

Inhoud

- 2 **Vogelvaria**
- 5 **Nieuws**
- 6 **Fotowedstrijd 2008**
- 10 **Project grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*)**
Wil de Veer
- 13 **Verslag van de nestkastencontroles op Koningshof 2008**
Jan Wouters
- 16 **Bekentelling**
Ben Jacobs
- 18 **Oeverzwaluwwand Reusel**
Pieter Wouters
- 20 **Onderzoek naar wespdiëven in de Kempen 2008**
Jacques van Kessel en Pieter Wouters
- 27 **25 Jaar huiszwaluwen (*Delichon urbica*) in de Kempen**
Wim Deeben
- 34 **20 Jaar simultaantelling klapekster (*Lanius excubitor*)**
Piet van Happen
- 36 **Wij spraken met ...Hetty Fokkens**
- 41 **Leesvoer**
- 42 **Activiteiten**
- 44 **Vogelopvang, bestuursleden en coördinatoren**

Vogelwerkgroep De Kempen is opgericht in 1974 en houdt zich bezig met het bestuderen van de vogels die in het wild in de Kempen (Zuidoost Brabant) voorkomen. Van een klein groepje bevriende vogelaars groeide de werkgroep uit tot een veelzijdige en actieve organisatie van ongeveer 80 leden. De Klapekster (streeknaam 'Blauwe Klauwier') dient als logo.